

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

David Hartman

PRÁVNÍ OTÁZKY KOMERČNÍHO A INVESTIČNÍHO BANKOVNICTVÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Petr Kotáb

Katedra:

Katedra finančního
práva a finanční vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu):

1. září 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. září 2014

Podpis

Obsah:

Obsah:.....	1
Úvod	2
1. Bankovníctví a banky.....	4
1.1 Funkce bank.....	4
1.2 Dělení a typy bank.....	7
1.2.1 Dělení podle struktury bankovního systému.....	8
1.2.2 Dělení bank podle druhu poskytovaných služeb.....	9
1.3 Charakteristika komerčních a investičních bank.....	10
1.4 Právní regulace.....	12
2. Specifika situace bankovního trhu v České republice.....	17
2.1 Historický kontext.....	17
2.2 Aktuální situace na trhu.....	17
2.3 Právní regulace bankovníctví v České republice.....	19
2.3.1 Právo EU.....	19
2.3.2 Právo ČR.....	21
3. Problematika investičního bankovníctví.....	24
3.1 Legislativa EU.....	25
3.1.1 MIFID I.....	25
3.1.2 MiFID II. a nařízení MiFIR.....	28
3.2 Právní úprava ČR.....	30
4. Změny v regulaci finančních trhů v Evropské unii v důsledku finanční krize.....	33
4.1 Bankovní unie.....	36
4.1.1 Společná pravidla pro fungování bankovního sektoru.....	37
4.1.2 Jednotný bankovní dohled - Single Supervisory Mechanism (SSM).....	38
4.1.3 Jednotné řešení bankovních problémů - (Single Resolution Mechanism, SRM)	39
4.1.4 Jednotný systém pojištění vkladů.....	41
4.2 Zhodnocení přijatých a zamýšlených opatření.....	41
4.3 Dopady změn v regulaci na prostředí v České republice.....	43
5. Problematika právní regulace družstevních záložen.....	45
5.1 Historické souvislosti.....	47
5.2 Aktuální situace.....	50
5.3 Zhodnocení.....	52
Závěr.....	54
Seznam zkratk.....	57
Použitá literatura.....	58
Právní předpisy:.....	59
ABSTRAKT.....	61
SUMMARY.....	62
Klíčová slova / Key Words.....	64

Úvod

Problematika bankovníctví je bezpochyby téma velmi široké, zasahující svoji podstatou do základů ekonomického fungování naší společnosti. Lze na ni uplatnit různá hlediska pozorování a hodnocení, jednak dle oboru prostřednictvím kterého budeme tento fenomén sledovat a pak také podle území které do svého sledování pojmem. Ve své diplomové práci sem si zvolil, vzhledem ke svému oboru studia, pohled právní, zaměřený na způsoby regulace bankovního trhu v České republice a souvislosti s tím i v Evropské unii, které je Česká republika součástí a která značně ovlivňuje bankovní prostředí u nás. Byl jsem veden snahou zachytit aktuální trendy v bankovní regulaci a dále i jiné otázky s bankovníctvím bezprostředně související.

Úvodní kapitola vymezuje obecně pojem bankovníctví a banky, její definiční znaky a úlohu v ekonomickém prostředí, jakož i různé způsoby segmentace bankovníctví a základní modely jejich právní regulace. Zaměřuje se zvláště na vymezení a popsání rozdílů mezi komerčními a investičními bankami.

Specifika novodobého vzniku, fungování a právní regulace bankovníctví v České republice, která se po vynucené pauze dané politickými změnami, vrátila po roce 1989 do standardního prostředí tržního bankovníctví jsou popsána v kapitole druhé. Jsou zároveň vymezeny různé kategorie bank působících našem trhu.

Třetí kapitola je zaměřena na problematiku investičního bankovníctví. Detailněji pojednává o právní úpravě v České republice a trendech a novinkách přicházející z prostředí Evropské unie, se kterými se musí vyrovnávat.

Světová hospodářská krize která, vlivem propojení národních ekonomik, zasáhla od roku 2008 prakticky celý svět, a která bezpochyby otrásla důvěrou občanů ve schopnost jednotlivých států zajistit stabilní ekonomické prostředí. Od této krize ještě neuplynula dostatečně dlouhá doba nutná na objektivní zhodnocení, nicméně již byla přijata řada

opatření, která mají vzniku takovéto krize předejít, případně zmírnit její následky. Současně je zde pojednáno o důsledcích a dopadech regulace bankovního trhu v České republice, která sice nebyla hospodářskou krizí vážněji zasažena a tudíž protikrizová opatření vzešlá z národního prostředí nebyla nijak významná, nicméně změny provedené na nadnárodní úrovni Evropské unie, budou mít zcela určitě dopad i na naše prostředí, byť je nutné poznamenat, že v současnosti není možné všechny tyto dopady pojmut a zachytit, vlivem toho, že nebyli ještě zcela aktivovány do praxe. Těmto opatřením se věnuje kapitola čtvrtá.

A nakonec poslední, pátá kapitola se věnuje dalším aktuálním problémům přímo souvisejícím s bankovním, a to problematice tzv. družstevních záložen. Tyto subjekty které vykazují schodné znaky jako standardní banky, fungují na našem trhu v novodobě podobě od devadesátých let a po jisté vlně konsolidace se stabilizoval jako určitá alternativa ke klasickým bankám. Krach dvou významných hráčů na trhu družstevních záložen v tomto roce však vyvolal otázky, zda se jedná pouze o důsledek selhání vedení těchto záložen, nebo i o projev nedostatečného dohledu a regulace.

Při své práci jsou se především snažil vymezit a popsat aktuální právní otázky které souvisejí s bankovním, zachytit aktuální trendy legislativní úpravy a příčiny které k těmto změnám vedli a popsat jejich dopad do právního prostředí ČR, které je sice integrováno v mezinárodním prostředí, ale zachovává si určitá specifika, daná zejména historickým vývojem. Zároveň sem se snažil poskytnout hodnocení takových změn a význam které tyto změny mají pro fungování bankovního trhu.

1. Bankovníctví a banky

1.1 Funkce bank

K vymezení pojmů bankovníctví a banky je nutné se nejprve seznámit se základními ekonomickými pojmy, které jsou s touto oblastí spojeny a které nám pomůžou pochopit základní vztahy a funkce které jsou se segmentem bankovníctví spojeny. Je nutné podotknout, že toto vymezení je možné provést různými způsoby a že způsob zde uvedený si nečiní nárok na podání vyčerpávajícího výkladu této problematiky, ale jeho snahou je poskytnout orientační náhled do problematiky.

Základním termínem nutným pro pochopení rámce v kterém banky působí je termín finanční systém. Tento systém můžeme definovat jako specificky strukturovaný systém, svébytný pro každý stát ve kterém se nachází, v němž dochází k poskytování finančních služeb ve formě zpravidla finančních dokumentů na finančním trhu prostřednictvím finančních poskytovatelů¹. Základními částmi finančního systému tedy jsou:

- finanční instituce – subjekty zajišťující realizaci finančních služeb, mezi tyto subjekty můžeme řadit především banky, pojišťovny a záložny;
- finanční služby – jako předmět vztahu mezi finančními institucemi a uživateli finančních služeb (klienty), tedy fakticky různé úvěrové, pojistné, platební a jiné služby, poptávané na finančním trhu;
- finanční dokumenty – představující konkrétní nástroje, at už ve formě různých druhů měn, cenných papírů či v podobě přímého závazku o poskytování finanční služby

---

¹ Polouček S. a kol. *Bankovníctví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-462-7, s. 1.

- a finanční trhy - finanční trh můžeme vymezit jako soubor institucí a instrumentů, který zabezpečuje pohyb a peněz a kapitálu mezi různými subjekty na základě systému nabídky a poptávky².

Jednotlivé finanční instituce pak poskytují různé druhy finančních služeb, které můžeme dělit na:

- transakční služby – jedná se o služby vedoucí k zabezpečení platebního a zúčtovacího styku, zpravidla ve formě vedení a provozu běžných a jiných účtů;
- zprostředkovatelské služby – jsou to služby zprostředkovávající pohyb kapitálu od subjektů s přebytkem kapitálu požadujících jeho zhodnocení k subjektům poptávajícím kapitál za účelem realizace svých zájmů. Nutno podotknout, že tento pohyb kapitálu může být realizován i bez účastenství zprostředkovatele přímým kontaktem mezi těmi kdo kapitál nabízejí a poptávají;
- pojišťovací služby – sloužící k zajištění rizika spojeného s různými druhy činností a nabídce řady pojistných produktů zajišťující tato rizika, včetně různých druhů penzijních produktů vytvářených k zajištění finančních zdrojů pro období ekonomické neaktivity některých uživatelů finančních služeb
- a služby spojené s obchodováním a investicemi do cenných papírů – zde se jedná především o služby zajišťujícími různorodé činnosti od uvedení cenného papíru na trh, přes jeho propagaci, analýzu, zprostředkování prodeje a koupě a jiné činnosti.

Spektrum činností které finanční instituce vykonávají je tedy široké, a ani výše uvedené rozdělení si nečiní nárok na jeho úplnost. Je ovšem zřejmé, že takový rozsah činností

---

² REVENDA, Z., *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. ISBN 978-80-7261-132-4, s. 36

nevykonává každá finanční instituce, at už z důvodu přílišného záběru aktivit nebo z důvodu legislativních omezení³. Základní dělení finančních institucí je na ty poskytující depozitní služby a na ty, které depozitní služby neposkytují. Depozitní službou rozumíme možnost ukládat finanční prostředky v podobě různých druhů depozit u takového poskytovatele a na druhou stranu možnost poskytovat tato depozita jiným uživatelům zpravidla ve formě úvěru.

Finanční instituce poskytující depozitní služby jsou:

- komerční banky – základní a nejstarší druh finančních poskytovatelů, který ovšem v poslední době ztrácí svůj význam na úkor ostatních poskytovatelů;
- spořitelny – které existují na některých trzích a zaměřují se zpravidla na poskytování služeb drobným klientům⁴
- a úvěrová družstva⁵ - která poskytují své služby zpravidla v malém objemu a zpravidla lokálně na družstevním principu svým členům, at již ve formě vkladů nebo úvěrů.

Množina poskytovatelů nedepozitních služeb je velmi různorodá a obtížněji společně definovatelná a můžeme k nim zpravidla řadit:

- investiční banky – existující v některých zemích jako samostatné bankovní subjekty a nabízející zpravidla služby spojené s investováním do cenných papírů a soubor souvisejících služeb;

---

³Např. oddělení komerčního a investičního bankovníctví

⁴ I když třeba v České republice není dnes rozdíl v jak v právní regulaci, tak v poskytované šíři služeb mezi bankou a spořitelnou, tak toto označení přetrvává jednak v názvu některých bank (Česká spořitelna), tak v obecně chápaném významu tohoto slova

⁵V českém prostředí nazvaná Spořitelní a úvěrová družstva, lidově Kampeličky (viz kapitola 5.)

- pojišťovny – poskytující pojišťovací služby za účelem krytí rizika;
- obchodníci s cennými papíry – nabízející typicky nákup, prodej a správu cenných papírů;
- leasingové společnosti – zaobírající se poskytováním dlouhodobého pronájmu movitých věcí;
- investiční společnosti a fondy – vykonávající správu a řízení portfolia cenných papírů
- a další skupinu poskytovatelů různorodého charakteru, nabízející většinou specifické služby, jako jsou například služby směnářského a zastavářského typu.

Po tomto základním rozdělení různých členů finančního systému, je možné se opět vrátit k ústřednímu pojmu této práce a to je banka. Jak vyplývá z výše uvedeného, bankou rozumíme jistý druh finanční instituce, který poskytuje určité druhy finančních služeb, buď ve formě zprostředkovatele⁶, nebo přímo. Některé služby mohou být depozitního charakteru (typicky ve formě vkladu a úvěru), některé mohou být bez takového charakteru (zprostředkování nákupu a prodeje cenných papírů). Takovéto vymezení banky zahrnuje tedy její ekonomickou funkci, kterou plní ve finančním systému reprezentovaném jakýmkoli trhem národního nebo i nadnárodního charakteru.

1.2 Dělení a typy bank

Soustavou bank které působí v hospodářství jednotlivých zemí můžeme označit jako bankovní systém⁷. Tento systém je v každé zemi v zásadě odlišný, daných zejména

---

⁶Kdy dochází ke zprostředkování kontaktu mezi věřiteli a dlužníky

⁷DVOŘÁK, P. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3 přepracované vydání. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 108

historickým a politickým vývojem, případně i hospodářských významem státu. Nicméně je možné hovořit o určitých modelových kategoriích fungování bankovního systému a jednotlivých druzích bank, které na něm působí.

Základními kritérii pro dělení může být jednak struktura soustavy bank působící na trhu. Pro charakter takové soustavy je důležité, zda zde působí tzv. centrální banka, která byt je bankou zpravidla nazývána, plní jiné úkoly než ostatní banky⁸, její role je působit jako jakýsi makroekonomický činitel, ovlivňující ekonomické prostředí na trhu zejména péčí o měnový vývoj, stabilitu měny, nebo případně i další funkce které mají za cíl udržovat zdravé makroekonomické prostředí. Dalším kritériem dělení může být typ bankovních činností – služeb poskytovaných svým klientům, na které se jednotlivé banky zaměřují.

1.2.1 Dělení podle struktury bankovního systému

Strukturou zde rozumíme existenci různých úrovní bank v systému, tedy zda existují banky mající rozdílné vzájemné postavení či nikoliv. Pro takovou strukturu je zásadní, zda zahrnuje centrální banku. Z tohoto pohledu může existovat soustava:

- nezahrnující centrální banku (takový model se nazývá jednostupňový) – v takovém systému jsou všechny banky postaveny na stejnou úroveň a mohou poskytovat kompletní spektrum služeb a činností které banky vykonávají (včetně například tisku bankovek). Tento model historicky existoval v dobách vzniku bankovníctví, kdy potřeba existence centrální banky nebyla ještě dostatečně reflektována a systém se vyvíjel živelně. Objevoval se také, zde však z jiných příčin v státech, které experimentovali se socialismem⁹ a centrálně řízenou ekonomikou. V takových systémech při neexistenci soukromě vlastněných bank nebyla žádná speciální regulace potřeba, protože vše bylo řízeno centrálně z

---

⁸V USA například Federální bankovní systém (FED), v Eurozóně Evropská centrální banka (ECB), v České republice Česká národní banka (ČNB)

⁹V druhé polovině 20. století prakticky celá střední a východní Evropa.

mocenského centra. Kupodivu se tento model ujal i u opačného názorového spektra v podobě tzv. volného bankovníctví, které odmítá zásahy státu do podnikání s představou, že za řadu problémů může právě existence centrální banky, která zasahuje neodpovědně;

- nebo model dvoustupňový, kde existuje na jedné straně centrální banka plnící různé makroekonomické funkce¹⁰ a ostatní banky, které fungují na tržním principu za účelem dosažení zisku. Tento systém je v současnosti aplikován prakticky ve všech státech světa, at už rozvinutých¹¹ nebo rozvíjejících se¹². Je tedy zjevné, že nutnost existence centrální banky je shledána jako nezbytnou pro vytvoření příznivých podmínek v ekonomice.

1.2.2 Dělení bank podle druhu poskytovaných služeb

Dalším kritériem může být segmentace činností banky podle typu služeb které poskytují:

- model univerzálního bankovníctví, které na trhu existují banky vykonávají všechny typy bankovních činností a služeb¹³. Mohou tak poskytovat klientům veškeré služby jak depozitního, tak investičního charakteru. Takové banky poskytují typicky různé druhy vkladových produktů, úvěry, obchody s cennými papíry, správu majetku a pojistné služby;
- nebo model odděleného bankovníctví, kdy dochází k rozdělení bank na ty, které poskytují standardní bankovní služby především depozitního charakteru¹⁴,

---

¹⁰Ke kterým řadíme péče o měnovou a cenovou stabilitu, emisi bankovek a mincí, v některých případech i dohled nad bankovním trhem.

¹¹Tzv. Developed countries – jedná se o státy s rozvinutých finančním a právním prostředím, kam řadíme zejména USA, Kanadu, Japonsko, státy západní Evropy.

¹²Tzv. Emerging countries – představuje prakticky zbytek světa.

¹³DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3 přepracované vydání. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 111

¹⁴Zřízení a vedení běžných účtů, termínovaných vkladů, poskytování úvěrů, zprostředkování platebního styku.

takové banky můžeme označit jako komerční a banky investiční, které poskytují služby spojené s obchodováním, investováním a někdy i emitováním cenných papírů. Tento model se vlastně vývojových stupněm modelu univerzálního bankovníctví, a jako vznik je spojen s tzv. Velkou krizí třicátých let v USA, kdy byl model spojeného bankovníctví vyhodnocen jako jedna z přímých příčin této krize;

- jako třetí kategorie může být někdy popsán model smíšený, kdy na trhu existují banky poskytující služby standardního bankovníctví, přičemž takové banky zároveň mají plnou majetkovou účast v subjektu poskytující služby charakteristické pro investiční bankovníctví.

Další rozdělení může být podle klientely na kterou se orientují:

- banky orientující se na všechny typy klientů, kdy nedochází ke specializaci potřeb různých druhů klientů;
- a na banky specializované na různé segmenty klientů. Můžeme zde rozeznávat např. retailové bankovníctví – se specializací na drobné klienty, wholesale bankovníctví – specializující se na segment korporátních klientů, hypoteční banky, specializující se na poskytování hypoték, tedy dlouhodobých úvěrů zajištěných zástavním právem k nemovitosti aj.

1.3 Charakteristika komerčních a investičních bank

Komerční a investiční banky jsou tedy dvě kategorie bank, zaměřené na různé typy poskytovaných obchodů. Komerční, nebo také obchodní bankou je subjekt který tvoří základ bankovního prostřední a jeho hlavní činností je zajištění finančního zprostředkování mezi věřiteli, tedy osobami nabízejícími na trhu volné finanční prostředky a mezi dlužníky, tedy osobami které naopak finanční prostředky poptávají.

Tyto dva typy subjektů se však na trhu přímo neseťkávají, protože tento způsob financování označujeme jako financování nepřímé. Dochází v něm k tomu, že jednotliví aktéři mají smluvní vztah pouze s bankou, která ručí za vklady věřitelů a poskytuje úvěry dlužníkům bez ohledu na výši jejich úvěru a dopad na vkladatele. Je nutno dodat, že činnost spočívající v přijímání vkladů od veřejnosti, je specifickým oborem činnosti banky, a nikdy jiný ji nesmí poskytovat¹⁵.

Naopak činnosti investiční banky je obsahově odlišná. Tyto banky poskytují specifické služby spojené s cennými papíry, ať už se jedná o jejich emise, obchodování, analýzu a správu, a poskytuje typicky obchody s cennými papíry spojené. Při tomto typu obchodů banka vystupuje ne jako prostředník, ale jen jako určitý poskytovatel služby na účet zákazníka. Okruh takto poskytovaných služeb, je tedy jiný než komerční banky a zároveň cílí i na jiný typ klientely¹⁶.

Můžeme tedy říci, že základním rozdílem mezi komerční a investiční bankou je to, že komerční banky poskytují omezenější okruh služeb a převládají obchody na vlastní účet banky, většina činností banky investiční, je naopak poskytována na účet klienta. Provizí a ziskem banky komerční, je zejména úrokový rozdíl mezi vklady a úvěry, a u investiční banky je to zejména zprostředkovatelská provize ze sjednaných obchodů. K rozdílnému způsobu dochází i u obstarávání finančních zdrojů pro jejich činnost, kdy komerční banky mají tento zdroj v podobě bankovních vkladů přímo od svých klientů a investiční banky musí hledat zdroje svého financování externě, zpravidla na kapitálovém trhu. Za další odlišnost můžeme považovat míru podstoupení rizika při poskytování svých služeb, kdy u komerční banky je největším rizikem situace kdy dlužník kterému banka poskytla úvěr, není schopen dostát svému závazku co do výše a data splatnosti, tak u investičních bank je riziko klasicky viděno v situaci, kdy taková banka nedokáže sehnat dostatečný počet klientů, zájemců o její služby a tedy potenciálních zdrojů provizí.

---

¹⁵Na rozdíl od poskytování úvěrů, kde se bankovní licence nepožaduje

¹⁶Zpravidla movitější, ale například v případě kolektivního investování to již nemusí platit

Zásadní odlišnost spočívá nakonec i v odlišném způsobu reakce na vývoj úrokových sazeb v ekonomice, kdy komerční banky jsou přímo závislé na úrovni sazeb, vzhledem k faktu, že takové sazbu musí zakalkulovat do výše úroků které nabízí, tak investiční banky jsou závislé méně a jsou částečně schopny ho kompenzovat zvýšením rizikovosti jimi nabízených investic.

1.4 Právní regulace

Dalším zorným úhlem pohledu na banku, který bude pro tuto práci klíčový, je pohled právní. Zároveň je však třeba dodat, že oba tyto druhy pohledu jsou i přes rozdílnost přístupu propojené a nemůžou existovat samostatně. Je zřejmé, že vznik a existence bank je vyvolána potřebou po plnění jejich ekonomických funkcí. Naopak právní přístup se zabývá jednoznačným vymezením bank a jejich činností. Toto vymezení je nutné pro stanovení jasných definičních znaků banky a její odlišení od podniků z jiného prostředí, jelikož banka jako subjekt se speciálním předmětem činnosti by mohla být zaměněna za subjekt jiný, který by mohl tak využívat výhod které banky mají¹⁷ bez nutnosti splnění přísnějších pravidel omezení. Pro právní vymezení je tedy charakteristické, že nevymezuje funkce, které banka plní, ale stanovuje spíše určité definiční znaky, které musí banka splňovat.

Bankou můžeme rozumět určitý podnik, který vykonává podnikatelskou činnost za účelem zisku. Vzhledem ke zvláštnímu významu, který banky mají, bývá její regulace ovšem přísnější než regulace běžných podnikatelských subjektů a to vzhledem k faktu, že operují s velkým objemem finančních prostředků a zajišťují obchody, které svým významem často přesahují do jiných států a jejich případný krach by mohl celé hospodářství. Hlavním úkolem právní úpravy je tedy exaktní vymezení banky a přesná specifikace činností které smí provádět.

Definiční znaky bank a činností které provozují je regulována zpravidla ve speciálních zákonech. Tyto zákony zejména upravují vztahy související se vznikem,

---

¹⁷Například přijímání vkladů

podnikáním a zánikem bank. Zabývá se udělováním licencí, pravidly organizace bank, bankovním tajemstvím, pojištěním vkladů, bankovním dohledem, bankovními obchody, úvěry, ochranou spotřebitele v bankovních službách, obchodování s cennými papíry, platebním stykem aj. Právní úprava bankovníctví každého státu vykazuje odlišnosti od práva jiného, tak jako jsou odlišné jednotlivé právní řády, ale vzhledem k tomu, že ekonomické fungování bank je stejné a přesah činností bank do jiných států je velký dochází k určitému sjednocování právní úpravy. Hlavními světovými oblastmi, kde dochází k úpravě bankovníctví je EU a USA.

V prostředí EU dochází k harmonizaci právní úpravy bankovníctví převážně prostřednictvím směrnic. Základní definiční význam má Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu¹⁸. Zde je specifikována banka přesněji řečeno úvěrová instituce jako „*podnik jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet*“¹⁹. Ke vstupu do odvětví je nutné získat bankovní licenci, kterou rozumíme určitým povolením k činnosti, na které není právní nárok a kdy při jejím získávání je nutné prokázat splnění určitých podmínek týkajících se jak výše kapitálu a jeho původ, tak odborné znalosti vedoucích pracovníků dané instituce. Registrace úvěrové instituce v právním prostoru EU je pak v souladu se svobodou volného pohybu služeb a svobodou usazování založen na principu jednotné licence. Tento princip umožňuje pro banku která splnila podmínky pro udělení licence v jednom členském státě (domovský stát) poskytovat stejné služby ve státě jiném (hostitelský stát). Podmínky pro udělení licence vycházejí z výše zmíněné směrnice o finančních službách a k základním předpokladům pro její udělení je stanoveno:

---

¹⁸Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu

¹⁹Článek 1, Hlavy 1, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu

- podmínka vlastnictví počátečního kapitálu ve výši nejméně 5 milionů EUR, přičemž se připouští výjimka pro určité subjekty, kde se hranice může snížit až na 1 milion EUR v případě že jsou k tomu specifické důvody;
- v čele úvěrové instituce budou nejméně dvě osoby, které požívají dobré pověsti nebo pokud mají dostatek zkušeností pro výkon takové funkce;
- skutečné sídlo musí být ve státě, kde má i své registrované sídlo;
- je nutné sdělit totožnost všech přímých nebo nepřímých akcionářů nebo společníků s kvalifikovanou účastí;
- pro případ že existuje úzké propojení mezi úvěrovou institucí a jinou osobou, je nutné umožnit účinný výkon dozoru;
- žádost o vydání povolení nesmí být posuzována na základě hospodářských potřeb trhu
- a žádost musí obsahovat obchodní plán charakterizující druhy zamýšlených činností a organizační strukturu úvěrové instituce.

Spektrum činností jenž může úvěrová instituce poskytovat v režimu jednotné licence, je uveden v příloze Směrnice o poskytování služeb úvěrové instituce²⁰. Patří sem zejména:

- přijímání vkladů od veřejnosti;
- poskytování úvěrů;

---

²⁰ Příloha I, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu

- platební styk a zúčtování;
- obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s nástroji peněžního trhu, převoditelnými cennými papíry nebo s peněžními prostředky v cizích měnách;
- účast na vydávání cenných papírů a poskytování souvisejících služeb
- a obhospodařování cenných papírů klienta.

Takové činnosti je možné provozovat na území hostitelského nebo hostitelských států buď prostřednictvím pobočky, nebo i bez této pobočky pokud nemá její provozování charakter trvalé hospodářské činnosti. Je tedy zřejmé že právo EU nedělá dělící čáru mezi komerčním a investičním bankovníctvím, a drží se modelu univerzálního bankovníctví, tak jak je to běžné v kontinentální Evropě.

V Americkém prostředí bývá banka definována jako finanční zprostředkovatel, jehož specifickým rysem je přijímání šekových vkladů, vedení spořicíh a termínovaných vkladů a vkladových účtů peněžního trhu, prodej cestovníh šeků, poskytování půjček jednotlivcům i podnikům a poskytování dalších finančních služeb²¹ Systém bankovníctví v USA je založen na jiných tradicích a principech a střídali se zde období kdy docházela jednak k přísnému oddělování a poté naopak sbližování komerčního a investičního bankovníctví. Nejdříve nesměli komerční banky provádět investiční operace, které byli umožněny jiným subjektům, ovšem bez náležité licence a dohledu. Později došlo zákonem „McFadden Act“ k umožnění poskytovat investiční služby i komerčním bankám, což vedlo ke značnému rozvoji investic na kapitálovém trhu, ale současně i k značnému nárůstu spekulativních obchodů. Banky začali nakupovat cenné papíry společností kterým půjčovali peníze a naopak. Docházelo ke zneužívání informací, které banka získala při hodnocení kredibility klienta při

---

²¹Samuelson, P.A., Nordhaus, W.D. *Ekonomie Praha*. : Nakladatelství Svoboda, 1995, str. 966.

investicích do cenných papírů jím vydávaných. Vznikl tím značně nepřehledný systém vzájemného propojení věřitelů a dlužníků, který vedl ke kolapsu systému. Řešením které bylo na základě těchto skutečností přijato vedlo k přísnému oddělení investičního a komerčního bankovníctví. Stalo se tak roku 1933 přijetím zákona „Banking Act“ známého spíše podle jejich předkladatelů „Glass - Steagall Act“. Jeho cílem bylo zejména zabránit střetu zájmů mezi poskytováním běžných bankovních služeb a obchodování s cennými papíry, týkající se zejména předávání informací, dále omezit ekonomickou moc bank která byla v této době nadměrná a ohrožovala celý systém hospodářství. Zároveň ovšem nastavená pravidla značně omezila možnosti nakládání s finančními prostředky což vedlo k určité rigidnosti bankovníctví. Proto zhruba od devadesátých let dochází k určitému rozvolnění pravidel a k možnostem poskytování některých investičních služeb komerčními bankami. Tyto řekněme liberalizační kroky se poté zhmotnili v zákon nazývaný „Gramm-Leach-Bliley Act“, který fakticky zrušil bariéry mezi investičními a komerčními bankami, což vyvolalo další deregulační vlnu, které vyústila do hospodářské krize roku 2007, která se rozlila prakticky do celého světa.

Americký bankovní systém je tedy charakteristický obdobími deregulace a regulace, kdy k regulacím dochází v obdobích následujících po krizích kdy jsou banky označovány jako jeden z jejich viníků a v situacích kdy se stav stabilizuje a začne se ukazovat že přílišná regulace brzdí ekonomický rozvoj dochází k fázi deregulace. Nicméně existence odděleného segmentu investičního bankovníctví je dominantní charakteristikou amerického bankovního prostředí a značně specializované tamní investiční banky jsou světovými lídry segmentu a ostatní poskytovatelé od nich většinou pouze přebírají zkušenosti.

Podobnější úprava práva EU, které se týká i úprava bankovníctví je blíže specifikována v kapitole 2.3.1.

2. Specifika situace bankovního trhu v České republice

2.1 Historický kontext

Bankovní trh v České republice se vyvíjel poněkud odlišně od fungování vyspělých trhů v Západní Evropě a Severní Americe. Vlivem politických změn v druhé polovině 20. století kdy byla země začleněna do tábora tzv. socialistických zemí, došlo k přetrhání vazeb standardní tržní ekonomiky a k nastolení centrálně řízeného systému s jednou dominantní státní bankou, která vykonávala veškeré bankovní funkce. Tento systém ze své podstaty neumožnil jakýkoliv rozvoj bankovního sektoru, který bylo třeba po změnách vyvolaných rokem 1989 vybudovat prakticky od základů a nutno poznamenat, že s vzniklými problémy se náš bankovní systém potýká prakticky do současnosti. V devadesátých letech začali vznikat nové, již na komerčním principu budované banky, vybudované na soukromém kapitálu, které v prostředí nedokonalé legislativy a zejména dohledu nebyli schopny běžného fungování a docházelo k masivnímu krachu bank. V pozdější době, zejména privatizací největších bank do rukou stabilních bankovních skupin ze Západní Evropy, dále ve snaze přizpůsobit naši národní legislativu právnímu systému Evropské unie, došlo ke značnému zlepšení situace a ke zpřísnění dohledu ze strany České národní banky.

2.2 Aktuální situace na trhu

Český bankovní systém je možno dle dělení v kapitole 1.2 označit jako dvoustupňový systém univerzálního bankovníctví, kdy banky vykonávají všechny druhy bankovních činností. Samostatný sektor investičního bankovníctví zde nevznikl, což je možné vysvětlit jako inspiraci zejména nejbližšími státy západní Evropy (Německo, Rakousko), kde také k oddělení nedošlo a banky poskytují všechny typy služeb.

Začlenění do EU přináší možnosti působení zahraničních bank z EU na našem území bez nutnosti žádat o bankovní licenci. Podle údajů ČNB které jsou dostupné na internetu působí v současnosti na území České republiky 45 bankovních subjektů²² a 13 družstevních záložen²³. Mezi hlavní kategorie poskytovatelů bankovních služeb řadíme:

Univerzální (běžné) banky

Poskytují standardní bankovní služby, jako přijímání vkladů od veřejnosti, vedení běžných a termínovaných účtů, poskytování úvěrů a zajišťování platebního styku. Zahrnují jak kategorii bank založených podle práva ČR, tak působících v režimu jednotné licence (dle práva EU), jako pobočka zahraniční banky²⁴.

Stavební spořitelny

Jedná se o zvláštní typ banky, založené výhradně podle práva ČR, na které dopadá kromě běžné regulace, ještě speciální požadavky dané zvláštním zákonem o stavebních spořitelkách²⁵. Tyto banky mohou přijímat vklady pouze od účastníků stavebního spoření, poskytovat úvěry účastníkům stavebního spoření a související činnosti.

Družstevní záložny²⁶

Jedná se o subjekty které nemají bankovní licenci, ale podléhající jiné právní úpravě²⁷. Poskytují ovšem podobné spektrum služeb jako univerzální banky, odlišují se od nich však menším objemem obhospodařovaných aktiv. Své služby poskytují pouze svým vlastníkům, členům družstva.

---

²²ČNB, seznam registrovaných bank, dostupné z WWW:

https://apl.cnb.cz/apljersdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3

²³ČNB, seznam registrovaných družstevních záložen, dostupné z WWW:

https://apl.cnb.cz/apljersdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3

²⁴Eventuelně působící přímo, bez založení pobočky, dle stálosti nabízených služeb

²⁵Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů

²⁶Blíže o nich pojednává kapitola 5.

²⁷Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrových družstvech, ve znění pozdějších předpisů

a speciální banky fungující na nekomerčním principu, ke kterým řadíme:

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. – jedná se o rozvojovou banku, která pomáhá v souladu s politikou vlády ČR a regionů k podpoře malého a středního podnikání, infrastruktury a dalších sektorů ekonomiky vyžadujících veřejnou podporu. Jejím jediným akcionářem je Česká republika prostřednictvím Ministerstvem průmyslu a obchodu, Ministerstvem financí a Ministerstvem pro místní rozvoj. Banka poskytuje zejména podpory malým a středním podnikatelům formou záruk a zvýhodněných úvěrů s využitím prostředků státního rozpočtu, strukturálních fondů a krajů a zvýhodněné úvěry pro rozvoj technické infrastruktury obcí.

Českou exportní banku, a.s. - je specializovaná bankovní instituce pro státní podporu vývozu přímo a nepřímo vlastněná státem. Posláním České exportní banky je podporovat český vývoz a povědomí o České republice ve světě, což vede k podpoře celkové konkurenceschopnosti České republiky. Akcionářskou strukturu tvoří ze dvou třetin ČR a zbývající část je ve vlastnictví Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a.s.

V otázce dohledu pobočky podřízeny dohledu mateřského dohledového orgánu, přičemž ČNB s nimi pouze spolupracuje (předávání informací, podnětů,...) a u ostatních bank je dohled plně v režii ČNB.

2.3 Právní regulace bankovníctví v České republice

Právní úprava bankovníctví v České republice je plně harmonizovaná s právem EU, takže zde dochází jednak přímé aplikaci Evropského práva, tak současně aplikací norem práva národního, které je ovšem aplikováno v souladu s právem evropským.

2.3.1 Právo EU

Právní úpravu práva EU regulující bankovníctví je možné rozdělit na dvě základní úrovně, a to jednak na právo primární a právo sekundární, doplněnou ještě právními principy a tzv. soft law.

- primární právo – řadíme k němu zakládací smlouvy o EU²⁸, hlavní smlouvy kterými došlo ke změně EU²⁹, další smlouvy, kterými se mění konkrétní oddíly zakládajících smluv a smlouvy o přistoupení nových členských států k EU. Hlavní význam těchto smluv pro bankovníctví je vytvoření základního rámce pro existenci a fungování jednotného vnitřního trhu spolu s volným pohybem kapitálu a plateb, tak jak je tato svoboda upravena v čl. 63 a násl. Smlouvy o fungování EU;
- sekundární právo, které pak tento základní rámec dále rozpracovává a to na základě principu harmonizace práva, a je prováděna zejména směrnicemi, v souladu se zásadou subsidiarity³⁰. Směrnice týkající se bankovníctví se začali objevovat od konce 60. let, a jednalo se o první³¹, druhou³² a třetí bankovní směrnici³³, která zásadně novelizovala obě předchozí a vztahuje se nejen k bankovnímu dohledu, ale také k dohledu kapitálovému a dohledu nad

---

²⁸ Pařížská smlouva, Maastrichtská smlouva o Evropské unii, Římské smlouvy

²⁹ Jednotný evropský akt (17. a 28. února 1986), Amsterodamská smlouva (2. října 1997), Niceská smlouva (26. února 2001) a Lisabonská smlouva (13. prosince 2007), která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009.

³⁰ Zásada subsidiarity je uvedena v čl. 5 Smlouvy o ES, který uvádí, že „Společenství vyvíjí v souladu se zásadou subsidiarity činnost pouze tehdy a do té míry, pokud sledovaných cílů nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států, a proto, z důvodu jejich rozsahu či účinků, jich může být lépe dosaženo na úrovni Společenství.“

³¹ Směrnice Rady č. 77/780/EHS ze dne 12. prosince 1977, o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů vztahujících se ke zřizování a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí

³² Směrnice Rady č. 89/646/EHS ze dne 15. prosince 1989, o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů vztahujících se ke zřizování a provozování obchodní činnosti úvěrových institucí, kterou se mění a doplňuje směrnice 77/780/EHS

³³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady ze dne 29. června 1995, kterou se mění a doplňují směrnice 77/780/EHS a 89/646/EHS v oblasti úvěrových institucí, směrnice 73/239/EHS a 92/490/EHS v oblasti jiného než životního pojištění, směrnice 79/267/EHS a 92/96/EHS v oblasti životního pojištění, směrnice 93/22/EHS v oblasti investičních firem a směrnice 85/611/EHS v oblasti podniků kolektivních investic v obchodovatelných cenných papírech (PKI-OC) za účelem posílení obezřetného dohledu

pojišťovnictvím. Zavádí zásady obezřetného dohledu, zásadu vzájemného uznávání a dohledu domovským členským státem a výměnu informací mezi jednotlivými orgány dohledu. Dále byla vydána řada směrnic týkající se dohledu a ochranu nad bankovním podnikáním, jako například Směrnice o dohledu na konsolidovaném základě, Směrnice o účetních závěrkách, Směrnice o kapitálové přiměřenosti, Směrnice o úvěrové angažovanosti a Směrnice o pojištění vkladů. Systémovou úpravu bankovníctví obsahují směrnice které novelizují starší úpravu a jsou označovány jako CRD (Capital Requirements Directive) a řadíme k nim: Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu která novelizuje směrnici č. 2000/12/ES a Směrnice o kapitálové přiměřenosti nahrazuje směrnici č. 93/6/EHS;

- Právní principy a soft law – jedná se o přímo nevynutitelná pravidla, která ovšem mají zásadní význam. V rámci bankovníctví se jedná zejména o tzv. Basilejské standardy vydané Basilejským výborem pro bankovní dohled³⁴ v podobě pravidel Basel II. a Basel III. představující ucelený soubor opatření vedoucích k posílení regulace, dohledu a řízení rizika bankovního sektoru. Cílem těchto opatření je zlepšit schopnosti bankovního sektoru lépe vstřebávat šoky plynoucí z finančního a ekonomického napětí, bez ohledu na zdroj, dále zlepšení řízení rizik a posílení transparentnosti.

2.3.2 Právo ČR

Právní úpravu v rámci ČR je možné popsat jako hierarchicky členěnou soustavu, která je tvořena několika stupni, přičemž vyšší stupeň soustavy má aplikační přednost před nižším stupněm a stupeň nižší s ním musí být v souladu. Rozeznáváme:

---

³⁴Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) působí při Bance pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements, BIS). Byl vytvořen v roce 1974 centrálními bankami zemí skupiny G10. Výbor vytváří standardy a doporučení pro oblast bankovního dohledu.

- Ústavní zákony – zde je o Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, kde v Hlavě VI., článku 98 se hovoří o existenci ČNB a jejím základním úkolu, tedy péči o stabilitu měny, blíže jako pak činnost ČNB upravena samostatným zákonem o ČNB;
- Zákony – především zákon o bankách³⁵, který je základním předpisem týkajícím se činnosti bank, stanovující podmínky pro vznik banky a její fungování, dále zákon o ČNB která od roku 2006 vykonává také dohled nad bankovníctvím a stanovuje základní pravidla pro dohled., zákon o podnikání na kapitálovém trhu, řešící problematiku investičního bankovníctví, zákon o kolektivním investování, řešící kolektivní investování pomocí fondů, zákon o stavebním spoření, řešící problematiku stavebních spořitelen, zákon o spořitelních a úvěrových družstev, občanský zákoník, zákon o obchodních korporacích, a další zákony;
- podzákoné předpisy – jedná se převážně o normotvorbu ČNB v podobě bud vyhlášek, jako právních předpisů s všeobecnou závazností, které jsou publikované ve Sbírce zákonů jako například Vyhláška kterou se provádějí některá ustanovení zákona o finančních konglomerátech, nebo vyhláška kterou se stanoví náležitosti žádostí, oznámení a minimální výše finančních zdrojů poskytnutých pobočce zahraniční banky o a dále v podobě vydávání tzv. opatření, která jsou závazná pouze pro banky nebo pobočky zahraničních bank. Tato opatření nejsou publikována ve Sbírce zákonů ale ve věstníku ČNB. A v menším rozsahu i vyhlášky Ministerstva financí.

Podle českého práva je bankou, v souladu s § 1 odst. 1 zákona o bankách, právnická osoba pouze v podobě akciové společnosti, založená na území ČR, která přijímá vklady od veřejnosti a poskytuje úvěry, a má k výkonu těchto činností bankovní licenci, udělovanou orgánem bankovního dohledu, kterým je ČNB. Zároveň je ale možné, aby

---

³⁵Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

na našem trhu působili i jiné bankovní subjekty, odlišné od výše uvedené definice. Jedná se jednak o zahraniční subjekty z členských států EU, které na našem území podnikají v režimu jednotné licence, buď prostřednictvím svých poboček nebo i bez nich³⁶, dále pak zahraniční bankovní subjekty ze zemí mimo EU, které na našem území vykonávají bankovní činnost prostřednictvím své pobočky, ale s tím, že k výkonu takové činnosti potřebuje tento subjekt českou bankovní licenci. A nakonec i zatím v praxi nerealizovaná možnost pro banku registrovanou v jiném státě, která by bankovní činnost poskytovala na základě mezinárodní smlouvy a vyhlášky ČNB. Taková banka by mohlo požívat stejných výhod jako banka registrovaná v členském státě EU.

---

³⁶Pokud provozovaná činnost nemá charakter trvalé hospodářské činnosti

3. Problematika investičního bankovníctví

Pod pojmem investičního bankovníctví můžeme rozumět různé typy činností spojené s cennými papíry. Dějiny poskytování těchto služeb na našem území začali objevovat už od poloviny 19. století. Nicméně moderní historie se datuje rokem 1992, kdy došlo po více jak 40-leté odmlce, dané politickými změnami, k obnově českého kapitálového trhu přijetím zákona č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů a zákon č. 248/1992., o investičních společnostech a investičních fondech. Tento zákon přinesl možnost emisí³⁷ cenných papírů a obchodování s nimi. Počátek kapitálového trhu v ČR byl však spojen se značnými těžkostmi, zejména v podobě tzn. kuponové privatizace, což byla jakási podoba privatizace státního majetku občanům přes kapitálových trh, takže občané prakticky zdarma získali tzn. kuponovou knížku s určitým počtem kuponů, za které bylo možné získat vlastnický podíl ve státem vlastněné společnosti. Tento proces je dodnes spojen s jistou kontroverzí, jelikož v procesu přeskupování obrovského objemu majetku, docházelo bez dostatečných zkušeností v fungování kapitálového trhu a bez vyhovujícího legislativního rámce, k řadě problémů od faktického rozpadu trhu, přes jeho manipulaci, netransparenční, až do podoby podvodných jednání, kdy docházelo k okradení jednotlivých drobných investorů v masovém měřítku. I když od těchto událostí již uplynula poměrně dlouhá doba a dnes již na trhu působí zkušenější odborníci a právní regulace je i pod vlivem práva EU na vysoké úrovni, jisté reminiscence ve společnosti zůstávají v podobě nedůvěry drobných investorů a neochoty na kapitálovém trhu investovat své volné finanční prostředky.

Jak je již uvedeno výše v kapitole o českém bankovním systému, je na našem území aplikován model univerzálního bankovníctví, kde banky mohou nabízet a provádět jak komerční tak investiční služby společně. Nevytvořil se zde proto segment investičních bank, tak jak je známý z například z USA. Služby které můžeme zahrnout do investičního bankovníctví tak mohou poskytovat jak subjekty s bankovní licencí -

---

³⁷Kterou rozumíme uvedení na trh

banky, tak i takové subjekty které bankovní licenci nemají³⁸. Proto se investiční bankovníctví v našem prostředí zpravidla vymezuje typem transakcí které je určitým subjektem prováděna³⁹. Můžeme ho zjednodušeně řečeno chápat jako poskytování investičních služeb, přičemž jako investiční službu rozumíme různé operace s investičními nástroji.

3.1 Legislativa EU

Oblast investičního bankovníctví je zpracována právem EU samostatně, ale vztahuje se pouze na určité typy obchodů (viz kapitola x). Důvody pro harmonizaci takové investičních služeb jsou podobné jako pro harmonizace celého bankovního sektoru. Je to snaha o zajištění jednak snadného poskytování služeb napříč celou EU a zároveň o určité vytvoření prvků vedoucích k ochraně klientů a proto musí být zajištěna určitá standardizace takových služeb. Tato snaha byla projevna představením Akčního programu EU v oblasti finančních služeb (Financial Service Action Plan – FSAP) v roce 1999. Hlavní částí tohoto plánu je Směrnice o trzích finančních nástrojů která je pod zkratkou MiFID (Markets in Financial Instruments Directive)⁴⁰. V současnosti se však ukazuje že i taková opatření nejsou dostatečná a jelikož se na trzích začali objevovat nové produkty a služby, vznikla potřeba určité aktualizace směrnice známé jako MiFID na projekt MiFID II.

3.1.1 MIFID I.

Důvodem reformu legislativy kapitálového trhu a na něm poskytovaných službách byla nevyhovující legislativa spojená s kapitálovým trhem v podobě značně roztržitěné úpravy a nejednotného výkladu, neumožňující zajištění volného pohybu služeb v rámci společného trhu. Legislativu zaměřenou na tuto oblast představovala v

³⁸Nicméně disponující povolením k výkonu jiné činnosti

³⁹„Investiční bankovníctví zahrnuje transakce, které jsou prováděny s cennými papíry, finančními deriváty a ostatními instrumenty privátních finančních trhů. Do investičního bankovníctví zahrnujeme emisní obchody, vlastní a zprostředkovatelské obchody s investičními instrumenty, depotní obchody, majetkovou správu a fúze a akvizice.“ in MUSÍLEK, Petr. Finanční trhy a investiční bankovníctví. 1. vyd. Praha : ETC publishing, 1999.

⁴⁰směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů

té době fakticky pouze směrnice o investičních službách v oblasti cenných papírů⁴¹, která pocházela již z roku 1993 a nerefletovala současné trendy v dynamicky se rozvíjející oblasti finančního sektoru. Proto byl Evropskou komisí v roce 2000 ustanoven tzv. „Výbor Moudrých“ v čele s Alexandrem Lamfalussym. Tento výbor měl za úkol identifikovat legislativní překážky, které brání fungování kapitálového trhu a zejména navrhnout řešení, jak tyto překážky překonat. Z výstupní zprávy kterou výbor přijal pak vyplynulo, že vlivem rozdílné právní úpravy v každém členském státě, dochází k omezení prostupnosti takových finančních služeb napříč různými zeměmi a zároveň se tento fakt podílí na omezeném ekonomickém rozvoji EU. Proto byla navržena zásadní reforma práva EU v oblasti kapitálových trhů, která měla jednak sjednotit základní pojmy a postupy a také zajistit větší prostor pro prováděcí právní předpisy upravující spíše technické detaily, z důvodu jejich velkého rozvoje a potřeby jejich snadné aktualizace.

Tyto záměry byly přetaveny do konkrétní podoby v roce 2004, kdy byla směrnice MiFID I. přijata. Nutno podotknout, že se de facto jedná pouze o rámcovou směrnici, která byla doplněna prováděcí směrnicí (Komise ES/2006/73/ES) a prováděcím nařízením (Komise ES č. 1287/2006), obě z roku 2006. Všechny tyto předpisy tvoří spolu s prováděcími předpisy tvoří jednotný celek, který je schopný zajistit zamýšlená opatření. Termín na transpozici do národních právních řádů byl stanoven do 31. ledna 2007, s datem účinnosti 1. listopadu stejného roku. V České republice byl tento balík opatření přijat se zpožděním až v průběhu roku 2008. Z důvodu implementace těchto změn bylo nutno prakticky předělat zákon o podnikání na kapitálovém trhu, a navazující vyhlášky ČNB.

Přijetím směrnice MiFID I. tak došlo k harmonizaci právní úpravy, která vede k vyšší ochraně investorů (převážně drobných) a možnosti nabízet přeshraniční služby na společném trhu. Je nutné podotknout, že do působnosti nové směrnice spadají kromě

---

⁴¹Směrnice 93/22/EHS

investičních společností, také některé druhy bank⁴² a jiní poskytovatelé služeb finančního charakteru, v případě že poskytují alespon jednu specifickou investiční službu nebo činnosti regulovanou směrnicí.

Hlavní změny se projevily v těchto oblastech:

- nově byla zavedena investiční služba v podobě investičního poradenství, kterou je možné vykonávat jen prostřednictvím subjektu s patřičným povolením, což lze zdůvodnit tím, že neodborné poradenství může způsobit značnou škodu klientům kterým je poskytováno, v prostředí velké náročnosti na zvládnutí analýzy cenných papírů a jiným nástrojů;
- komoditní a jiné deriváty byli zařazeny pod regulaci investičních nástrojů, a zároveň pod režim zákona o podnikání na kapitálovém trhu začali patřit i komoditní burzy v případě, že na nich budou komoditní deriváty obchodovány;
- byli rozšířeny dohledové pravomoci ČNB oblasti dohledu nad kapitálových trhem;
- zavedení jednotného režimu pro režim organizátory regulovaného trhu s investičními nástroji a pro režim investičních nástrojů samotných;
- největší změny však nastali v oblasti obchodníků s cennými papíry, kdy byli jednak stanoveny přísnější podmínky pro existenci obchodníků samotných (ve formě minimální výše základního kapitálu a určité právní formy, zároveň mohli začít poskytovat i jiné než investiční služby;

---

⁴²Např. retailové

- vznik nových kategorií zákazníků s různou formou omezení pro kategorii a rozsah služeb který je možné jim nabízet. Bylo zavedeno nové základní dělení zákazníků na profesionální a neprofesionální, s rozdílnou mírou ochrany a omezení pro investice
- a došlo i k regulaci investičních zprostředkovatelů, kteří mohli začít poskytovat i služby investičního poradenství.

3.1.2 MiFID II. a nařízení MiFIR

Revoluční změny které byly přijaty na základě směrnice MiFID I., se ukázali po ne zcela dlouhé době po svém přijetí jako nedostatečné. Stalo se tak jednak vlivem již zmiňované finanční krize, které odhalila slabá místa v Evropské regulaci, zejména nedostatečnou úpravu některých tříd investičních nástrojů a jednak dalším vývojem finančních trhů, kde vznikli nové platformy a přístupy k obchodování, které by se, pokud by nebyli přijaty účinné změny, dostaly mimo dosah regulatorního rámce.

V červnu letošního roku byla přijata, jako reakce na nové potřeby regulace, rámcová směrnice MiFID II.⁴³ a na ni navazující nařízení MiFIR⁴⁴, které směrnici MiFID plně nahrazují. Na tyto základní normy naváže balík prováděcích a technických norem prostřednictvím nařízení EU a obecných pokynů Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy (European Securities and Market Authority) a Evropského orgánu pro bankovníctví (European Banking Authority). Přímo aplikovatelné nařízení MiFIR pak reguluje ty segmenty finančního trhu, kde by případná nekonzistentní implementace v rámci jednotlivých členských států představovala největší riziko dosažení zamýšlených cílů. Hlavní snahou těchto předpisů je podrobnější specifikace stávajících pravidel a jejich zpřísnění. Současně zavádí regulaci do oblastí které dosud pod regulatorní rámec

⁴³Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU č. 2014/65/EU ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně směrnic 2002/92/ES a 2011/61/EU

⁴⁴Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 600/2014 ze dne 15. května 2014 o trzích finančních nástrojů a o změně nařízení (EU) č. 648/2012

nespadali⁴⁵ a zahrnuje i nové technologické platformy a způsoby obchodování. Některá ustanovení nařízení MiFIR týkající se vydávání prováděcích předpisů nabyla účinnosti již v červenci letošního roku. Lhůta na transpozici těch předpisů které jí vyžadují, je stanovena na 2. července 2016, přičemž plná účinnost všech přijatých norem spadá do počátku roku následujícího, tedy 2017.

Konkrétním obsahem změn se týká jednak nových informačních povinností poskytovatelem služeb vůči regulátorům trhu, stanovení nových požadavků k poskytování investičních služeb a nové požadavky na výkon činnosti pro investiční podniky, jako poskytovatele investičních služeb, zpřesnění pravomocí dohledových orgánů a úpravu pravidel pro podniky z třetích zemí poskytující služby prostřednictvím pobočky.

Hlavním cílem kterým byla snaha o novou úpravu vedena, je zajištění toho, aby se všechny typy organizovaného obchodování odehrávaly na místech a způsobem který podléhá regulaci, aby byla zajištěna aplikace požadavků transparentnosti obchodů a ochrany klientů a aby regulaci a dohledu podléhali všechny druhy investičních nástrojů, tedy i těch u kterých tomu tak nebylo. Jako konkrétní změny je možno uvést:

- působnost se bude vztahovat i na obchodování s emisními povolenkami a jejich deriváty jako nové kategorie regulovaných finančních nástrojů;
- dojde k zavedení nové hlavní investiční služby spočívající v provozování organizovaného obchodního systému ;
- dojde k rušení některých výjimek, které byli možné v systému MiFID, zejména týkající se osob obchodujících s komoditními deriváty, k omezení výjimky pro obchodování na vlastní účet dle čl. 2 odst. 1 písm. d) směrnice MiFID, současná

---

⁴⁵Typicky emisní povolenky

výjimka týkající se obchodování v rámci doplňkové činnosti stanovené v čl. 2 odst. 1 písm. i) směrnice MiFID se omezí na pouze na obchodování s komoditními deriváty, emisními povolenkami nebo jejich deriváty;

- objevují se nové informační povinnosti vůči zákazníkům a regulátorům a to především u Strukturovaných retailových investičních produktů tzv. PRIPs., dále u podmínek takzvaného algoritmičtého a vysokofrekvenčního obchodování, kdy bude vyžadováno vedení pokynů o všech obchodních záznamech týkajících se OCP;
- zpřísnění povinností zahrnující investiční poradenství doplněné nově o povinnost sdělit přímé náklady a poradenství, vysvětlit podstatu poradenství a rozsah vyhodnocování poradenství;
- rozšíření regulace týkající se obchodních systémů a obchodování na nich uskutečněné, zejména přísnější regulací těchto systémů;
- zajištění lepší návaznosti na související legislativu (ve vztahu MiFID II. A nařízení MIFIR)
- a zavedení nových skupin regulovaných činností představovaný službami zpracovávání a zveřejňování informací týkající se obchodování na kapitálovém trhu v EU.

3.2 Právní úprava ČR

Služby zahrnuté do investičního bankovníctví jsou v našem právním řádu upravena především zákonem O podnikání na kapitálovém trhu⁴⁶. Tento zákon je harmonizován s Evropským právem a přijetím novely zákonem č. 230/2008 Sb.,

---

⁴⁶ Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

zapracoval změny provedené směrnicí MiFID I. Přináší systematickou úpravu poskytovatelů a činností které jsou vykonávány v rámci investičního bankovníctví. Základní přehled pojmů které je v něm objevují je podán níže. Zejména se jedná o vymezení subjektů, které mohou na kapitálovém trhu podnikat, stanovení podmínek pro jejich činnost, dále vymezení typů obchodů které mohou být prováděny a zároveň vymezují předmětu takových obchodů.

Subjekt

Subjektem rozumíme poskytovatele investičních služeb, kterým může být jednak:

Obchodník s cennými papíry - může jim být pouze právnická osoba ve formě akciové společnosti, nebo společnosti s ručením omezeným, která získala povolení k činnosti obchodníka s cennými papíry od ČNB. Podmínky pro udělení takového povolení jsou stanoveny poměrně podrobně⁴⁷. Dále může obchodník s cennými papíry vykonávat i jinou podnikatelskou činnost, ke které postačuje jen registrace u ČNB⁴⁸.

Investiční zprostředkovatel⁴⁹ - jedná se o osobu která je oprávněna poskytovat pouze omezené množství služeb a to pouze přijímání a předávání pokynů týkajících se investičních nástrojů, nebo investiční poradenství týkající se investičních nástrojů, přičemž je však současně limitován tím, že nesmí přijímat peníze ani investiční nástroje

---

⁴⁷ požadavky formální: u akciové společnosti pouze formu zaknihovaných akcií nebo akcií na jméno, požadavek na umístění statutárního i skutečného sídla na území České republiky, předložení plánu obchodní činnosti, návrhu organizační činnosti, návrh pravidel jednání obchodníka s cennými papíry s klienty, která má splacený základní kapitál

– požadavky specifické, ke kterým řadíme zejména: průhlednost a nezávadnost původu počátečního kapitálu, důvěryhodnost, věcné, personální a organizační předpoklady pro výkon činnosti obchodníka s cennými papíry.

⁴⁸ poradenství, obstarávání činnost v souvislosti se stavebním spořením, penzijním připojištěním

– pronájmu bezpečnostních schránek, směnárenská činnost

⁴⁹§ 29 a násl. zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

zákazníků a pokyny smí podávat pouze subjektu s povolením k obchodování s cennými papíry.

Vázaný zástupce⁵⁰ - je ten kdo je na základě písemné smlouvy mezi zástupcem a zastoupeným oprávněn zařídit případně uzavřít obchody týkající se hlavní investiční služby, poskytovat jiné investiční služby nebo propagovat investiční služby.

Předmět – investiční služby⁵¹

Investičními službami rozumíme ty činnosti ke kterým jsou oprávněni pouze obchodníci s cennými papíry. Takové služby se dělí na :

Hlavní investiční služby, kam řadíme:

- přijímání a podávání pokynů s týkajících se investičních nástrojů
- provádění pokynů týkajících se investičních nástrojů na účet zákazníka
- obchodování s investičními nástroji na vlastní účet
- obhospodařování majetku zákazníka
- investiční poradenství týkající se investičních služeb

Doplňkové investiční služby:

- úschova a správa investicích nástrojů
- poskytování investicích doporučení a analýz
- provádění devizových operací v souvislosti s poskytováním investicích služeb

Investiční nástroje⁵²

Investiční nástroje tvoří, jak už bylo uvedeno výše, předmět právních vztahů v rámci poskytování investičních služeb. Jedná se o investiční cenné papíry – především

---

⁵⁰§ 32a a násl. zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹§ 4 a násl. zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

⁵²§ 3 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů

akcie a dluhopisy, cenné papíry kolektivního investování – podílové listy a akcie investičního fondu, deriváty (opce, futures, swapy, forwardy) – které se mohou vztahovat ke komoditám, klimatickým změnám, emisním povolenkám aj.

4. Změny v regulaci finančních trhů v Evropské unii v důsledku finanční krize

Světová finanční krize která zasáhla svět v průběhu roku 2008, byla srovnávána se tzv. Velkou krizí třicátých let dvacátého století, a způsobila velmi velké rozkolísání světových finančních trhů, jednak z důvodů krachu významných hráčů na finančním trhu (banka Lehman Brothers), ale také kvůli problémům některých členských států Evropské unie s financováním veřejných rozpočtů (Řecko, Portugalsko). Z dnešního pohledu je uváděna řada důvodů které vedly ke vzniku krize, přičemž jako jeden z nejvýraznějších se uvádí tzv. politika levných peněz, která byla aplikována Federálním rezervním systémem - FED (Obdobou centrální banky) v USA. Z tohoto důvodu docházelo k masivnímu přílivu levného kapitálu do ekonomiky, který se snažil nalézt pro tyto volné zdroje uplatnění a často nerespektovala poměr rizika a výnosu dané investice. Ke krizi přispělo i nesprávné ohodnocení takových investic prostřednictvím ratingových agentur. Souběžně s finanční krizí se začala objevovat i krize dluhová, kdy některé státy přestali být schopny dostát svým závazkům a bez přímé pomoci v podobě finančních injekcí a půjček by zřejmě museli vyhlásit krach. Evropská unie, jako nadnárodní celek integrující jedny z nejvyspělejších států světa, nebyl a ani nemohl být krizí a jejich důsledků samozřejmě ušetřen. V důsledku toho orgány Evropské unie přijímají od roku 2009 (tedy ještě v době přímého trvání krize) řadu opatření reagujících jednak na přímé projevy krize⁵³ a jednak na nastavení nových pravidel týkajících se regulace a dohledu finančního trhu.

Před vypuknutím krize existovalo v EU jen nemnoho společných pravidel pro fungování bankovního sektoru. Z pohledu regulace byla nejvýznamnější Směrnice o

---

⁵³Půjčkami a zárukami

přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu⁵⁴, která již byla zmíněna v článku 1.3. Tato směrnice zavedením režimu Jednotné licence na jednu stranu zjednodušila fungování úvěrových institucí v EU, ale na druhou stranu poněkud znepráhlednila situaci v otázce dohledu. Instituce která chce poskytovat své služby mimo svůj domovský stát musí oznámit svému mateřskému dohledovému orgánu tuto skutečnost a doložit určené skutečnosti (adresu pobočky, obchodní plán, řídicí osoby atd.) a následně vyčká na rozhodnutí týkající se možnosti působit v dalším státě. Místní dohledový orgán pak toto rozhodnutí musí přijmout a informuje instituci o právních předpisech daného státu, které budou na tuto instituci dopadat. Ke spolupráci dohledových orgánů pak dochází v případě problémů dané instituce. Problém by zjistil dohledový orgán v zemi kde pobočka působí, ale řešení by bylo v kompetenci orgánu domovského státu. Dále dochází k poskytování informací mezi orgány dohledu, které mohou být důležité účinné provádění dohledu. Může tedy existovat několik forem spolupráce dohledových orgánů, třeba ve formě dožádání o provedení určité kontroly orgánem dohledu hostitelské země u pobočky na jejím území apod. Z pohledu dohledu existovalo do té doby 27 samostatných dohledových orgánů.

Po vypuknutí krize již bylo zřejmé, že tato regulatorní pravidla jsou nedostatečná a je potřeba vytvořit pravidla nová, která budou zohledňovat novou situaci. Proto byla na podzim roku 2008 vytvořena pracovní skupina pod vedením pana Jacques de Larosière, která měla za úkol sestavit pravidla v souladu s novými požadavky. Výsledky těchto snah byli předloženy Evropské komisi ke schválení v únoru následujícího roku pod názvem Zpráva skupiny de Larosière. Hlavním výstupem z této zprávy je konstatování, že příčiny vzniklé krize lze spatřovat především nedostatkem preventivních opatření dohledových orgánů, řízení a řešení krize a popisuje nesnáze způsobené nedostatkem spolupráce a důvěry mezi jednotlivými orgány dohledu. K řešení tohoto problému je nutné posilnit dohled a to prostřednictvím dvou hlavních cest. Jedním je pilíř makro dohledu, prostřednictvím něhož došlo je vzniku

⁵⁴Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu k

třech nových dohledových orgánů které zahájili svojí činnost již v průběhu roku 2011 v rámci Evropského systému dohledu nad finančním trhem (European System of Financial Supervision). Jedná se o:

- Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority; EBA) - k zajištění harmonizovaného dohledu a regulace bankovního sektoru;
- Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (European Securities and Markets Authority; ESMA) - zabývá se harmonizací trhu cenných papírů a přímým dohledem nad ratingovými agenturami a registry obchodním údajů
- a Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (European Insurance and Occupational Pensions Authority; EIOPA) – k zajištění harmonizovaného dohledu a regulace pojišťovnictví a zaměstnaneckého penzijního pojištění.

Tyto tři výše zmíněné instituce mají jako svůj účel přispívat k rozvoji jednotné regulace v EU, řešit přeshraniční spory, eliminovat integrovaná rizika a pomáhat obnovovat důvěru ve finanční sektor.

A pilíř druhý na úrovni makro dohledu, za účelem sledování a vyhodnocování potencionálních rizik finanční nestability, které mohou vzejít z makroekonomického rozvoje a vývoje finančního systému byla zřízena Evropská rada pro systémová rizika (European Systemic Risk Board; ESRB). Hlavním úkolem rady je spravování systému včasného varování před systémovou hrozbou a zároveň vydávání doporučení k jejich eliminaci.

4.1 Bankovní unie

Hlavní motivace pro změnu systému regulace a dohledu finančních institucí, byla vedena snahou o komplexní přestavbu tohoto systému, za cílem vytvoření centralizovanějšího a obsáhlejšího mechanismu, který bude mnohem účinnější než předcházející rozdrobená podoba. Prvotní obrysy změn, které vyústili ve vznik bankovní unie se objevili v červnu 2012 v Evropské radě⁵⁵. Tato představa byla dále použita v listopadu stejného roku Evropskou komisí v Plánu na vytvoření a prohloubení skutečné hospodářské a měnové unie⁵⁶, kde je bankovní unie v několika stupních začleněna do plánu hlubší integrace členských zemí.

Podle původních plánů má mít bankovní unie podobu čtyř opěrných pilířů, nicméně výsledná podoba není ještě zcela ustálena a bude předmětem dalšího vývoje. V současnosti nabyla představa o jednotlivých prvcích této podoby:

4.1.1 Společná pravidla pro fungování bankovního sektoru

Jedním z prvních kroků které byli přijaty v reakci na finanční krizi, bylo vydání doporučení Rady EU na vytvoření jednotných pravidel pro bankovní regulaci (Single Rulebook)⁵⁷ vnitřního trhu EU. Je to ve své podstatě soubor různých legislativních pravidel různého stupně a intenzity, pokrývající celou soustavu subjektů bankovního sektoru a všechny finanční služby a produkty existující v této soustavě. Tímto krokem dochází k nastavení jednotných pravidel pro všechny a bude tak zaručeno uplatňování stejných pravidel na celém trhu.

Ústřední složkou této množiny pravidel je legislativní balíček ke kapitálovým požadavkům bank CRD IV⁵⁸. Jedná se o čtvrtou Směrnici o kapitálových požadavcích

---

⁵⁵Proposal for a COUNCIL REGULATION conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions. Dokument Evropské komise z 12.9.2012. [online]. [cit. 2013-04-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/reform/20120912-com-2012-511_en.pdf

⁵⁶Plán na vytvoření prohloubené a skutečné hospodářské a měnové unie z 28.11.2012 [online]. [cit. 2014-08-30]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1272_cs.htm

⁵⁷http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf

⁵⁸Capital Requirement – CRD IV/CRR z 16.7.2013 [online]. [cit. 2014-08-30]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-690_en.htm

(Capital Requirements Directive IV) a o Nařízení o kapitálových požadavcích (Capital Requirements Regulation). Cílem tohoto balíčku je posílení kapitálových a likvidních rezerv bank a revize praktik v oblasti „Corporate Governance⁵⁹“. Tento balíček prostřednictvím nařízení a směrnic vstoupil v platnost v červenci 2013.

Dalším prvkem je zesílení pojištění vkladů na úroveň nejméně 100.000 EUR na jednoho vkladatele při krachu banky a zrychlení výplaty vkladu z 20 pracovních dnů na 7. Součástí jednotných pravidel je dále Směrnice stanovující rámec pro ozdravné postupy a řešení problémů týkající se úvěrových institucí (Bank Recovery and Resolution Directive), která se týká definování pravidel pro zacházení pro banky které se dostaly do problémů ohrožující jejich existenci. Další již schválená pravidla se týkají úpravy dalších oblastí finančního trhu v podobě nové úpravy pro hedge fondy, přísnější pravidla pro prodeje na krátko (short selling) a swapy úvěrového selhání (CDS), souborná sada pravidel pro finanční deriváty, rámec pro ratingové agentury. Zároveň jsou ve stádiu přípravy další oblasti jako reforma sektoru auditu reforma rámce proti manipulacím na trhu, revize stávajících pravidel fungování trhů finančními nástroji a investičními fondy, regulace stínového bankovníctví včetně fondů peněžního trhu a cenných papírů, revize řízení referenčních sazeb typu Libor a Strukturální reformy bankovního trhu dle návrhů expertní komise pod vedením Erkki Liikanena.

4.1.2 Jednotný bankovní dohled - Single Supervisory Mechanism (SSM)

Společný mechanismus bankovního dohledu má zajistit, aby jednotný soubor pravidel který byl a případně dále bude ještě přijat, byl uplatňován stejným způsobem na poskytovatele bankovních služeb (úvěrové instituce) ve všech státech EU, kterých se tato pravidla budou týkat. Jeho klíčovou úlohou bude odhalit selhání a přijmou adekvátní kroky k posílení finanční instituce která se ocitne v problematice situaci. Sekundárním úkolem bude snaha o přerušování úzkého napojení rozpočtů členských států

---

⁵⁹termínem „Corporate Government“ označujeme způsob řízení obchodní společnosti takovým způsobem, který zajistí *odpovědnost, spravedlnost a transparentnost ve vztazích společnosti se všemi zúčastněnými osobami (finančníky, zákazníky, managementem, zaměstnanci, vládami a místní samosprávou)*.

a některých bank, které působí v těchto členských zemích a které je způsobilé svým synergickým efektem ohrozit hospodářskou rovnováhu na trhu.

Záměr na zřízení jednotného mechanismu dohledu byl projednán v červnu roku 2012 (odkaz). V září téhož roku pak došlo už k bližšímu rozpracování ve formě návrhů nařízení a sdělení (odkaz) a po projednání ve výborech Evropského parlamentu a v Evropské radě, došlo ke shodě na konkrétní podobě návrhu. Tato procedura vyústila nakonec v přijetí návrhu Evropské komise Evropským parlamentem (odkaz). Zároveň se schválením tohoto návrh došlo k podpisu prohlášení (odkaz) mezi prezidentem ECB a předsedou Evropského parlamentu ohledně závazku těchto institucí k uzavření interinstitucionální dohody (odkaz), řešící demokratickou odpovědnost a dohled nad úkoly které budou ECB svěřeny v důsledku přijetí jednotného mechanismu dohledu.

V rámci jednotného dohledu bude ECB odpovědná za dohled nad bankovním trhem eurozóny. K tomuto účelu jednak převezme některé pravomoc od jednotlivých národních regulačních orgánů členských států a jednak bude kooperovat svoji činnost s těmito orgány. Úkoly která budou ECB svěřeny tvoří zejména:

- zajištění jednotného uplatňování Single Rulebook (viz výše) v prostoru eurozóny;
- ve spolupráci s národními dohledovými orgány přímo dohlížet nad bankami majícími aktiva ve výši nejméně 30 mld. EUR, nebo mající podíl svých aktiv nejméně ve výši 20 % HDP státu ve kterém působí a konečně se bude týkat bank které se vyžádaly nebo získaly přímou veřejnou podporu z EFSF (European Financial Stability Facility), nebo ESM (European Stability Mechanism);
- Sledování dohledu ze strany národních regulačních orgánů týkající se méně významných bank, tedy v zásadě těch bank které nespádají do předešlého bodu.

Zároveň ale ECB získá oprávnění přenést dohled nad kterýmkoli takových subjektem (nebo skupinovou subjektů) na sebe.

Státy EU mimo Eurozónu, které se rozhodnou přistoupit k Jednotnému mechanismu dohledu naváží prostřednictvím svých dohledových institucí spolupráci s ECB. Postup pro navázání spolupráce je stanoven v rozhodnutí ECB⁶⁰.

Státy ostatních zemí EU uzavřou memorandum o porozumění s ECB, v němž bude uvedeno, jakým způsobem budou spolupracovat při výkonu svých úkolů v oblasti dohledu. ECB rovněž podepíše memorandum o porozumění s příslušným orgánem každé země EU, v níž se nachází alespoň jedna globální systémově významná instituce.

4.1.3 Jednotné řešení bankovních problémů - (Single Resolution Mechanism, SRM)

Tento pilíř bankovní unie by měl přinést společný mechanismus pro řešení problémů které potenciálně mohou vzniknout a ohrozit fungování bankovního trhu v eurozóně a které se nepodaří vyřešit pomocí nástrojů dohledu. Bude tvořen:

- Jednotným výborem pro řešení problému – jednotným řídicím a rozhodujícím orgánem řešícím konkrétní kroky nutné pro řešení problémů;
- Jednotným fondem pro řešení problémů – který by plnil úlohu jakési zásobárny kapitálu nutného pro restrukturalizaci problémové banky či bank.

Tento mechanismus by měl zajistit řešení problémů k jasném módu, který bude aktivován specifickým plánem, zaručujícím minimální průnik problémů na další subjekty, veřejný sektor, případně drobné střadatele. V případě že by problémy skončili krachem banky, je připraven postup pro uspokojování nároků jednotlivých subjektů tak, aby drobní vkladatelé byli co nejméně ohroženi.

---

⁶⁰ECB/2014/5 – rozhodnutí ECB o úzké spolupráci

Představa o konkrétní podobě jednotného mechanismu je obsahem tiskové zprávy Evropské komise⁶¹ :

- prvním krokem je signalizace ECB jako orgánu odpovědného za dohled, na situaci konkrétní banky nacházející se v závažných finančních potížích, které již není schopna sama vyřešit;
- Jednotný výbor který bude tímto krokem aktivován připraví plán řešení problémů této banky či bank. K tomuto kroku bude mít rozsáhlé pravomoci týkající se analýzy a definování přístupu k řešení problému z využití zejména evropského fondu pro řešení problémů;
- na základě takového doporučení jednotného výboru pro řešení problémů nebo i ze své vlastní iniciativy Komise EU rozhodne, zda a kdy zahájit postup řešení problémů u určité banky, a stanoví rámec pro použití nástrojů k řešení problémů a fondu;
- Dále bude zřízen jednotný fond pro řešení problémů, pro zajištění financování střednědobé podpory v průběhu restrukturalizace banky. Financován by měl být z příspěvků bank v předpokládané výši 1 % hodnoty jejich vkladů.

Existence jednotného mechanismu řešení problémů je v současnosti ve fázi schválení ministry financí zemí EU a před projednáním Evropskou radou a parlamentem. Měl by vstoupit v platnost k 1. lednu 2015.

4.1.4 Jednotný systém pojištění vkladů

Posledním pilířem a zároveň tím který vzbuzuje největší kontroverze je jednotný systém pojištění vkladů. Tento návrh se nicméně jeví v současné době jako neprůchodný a

---

⁶¹http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-674_cs.htm dostupné z internetu 29.8.2014

neuskutečnitelný. Na základě tohoto faktu se Evropská komise snaží pouze o to, aby na národních úrovních pojištění vkladů bylo zajištěno naplnění fondů určených k řešení odškodnění vkladatelů.

4.2 Zhodnocení přijatých a zamýšlených opatření

K objektivnímu hodnocení bankovní unie zatím chybí déle trvající zkušenosti s jejím fungováním. Zároveň je nutné si uvědomit že některé její části jsou již účinné a plní svoje vymezené úkoly, některé části jsou teprve připravovány, byt jejich rámec již je daný a některé části zřejmě nebudou v té podobě v jaké byli zamýšleny nikdy zrealizovány. Z toho může vyplývat určitá disproporce jejich jednotlivých segmentů a možná obava z naplnění všech cílů které ji byli stanoveny. Nicméně se domnívám že vůle kterou byli zainteresované orgány vedeny, tedy zamezit, či alespoň minimalizovat rizika vzniklá z další možné krize, která by svým rozsahem byla schopna ohrozit samou existenci a soudržnost EU je natolik silná, že dojde k prosazení takových opatření.

Je zřejmé že bankovní unie je primárně určena pro státy platící společnou měnou Eurem (takzvanou Eurozónu). Výhody společného dohledu a záchranných mechanismů pro banky v problematické situaci se zde projeví nejúčinněji. Umožní jednotný pohled na úvěrové instituce zde působící, bez ohledu na stát ve kterém se nacházejí, což by mělo zajistit dřívější odhalení potencionálního problému a jeho účinnější řešení, a mělo by zamezit rozšíření do dalších bank či států. Otázkou je jak bude tento systém, přes přesvědčivé deklarace, fungovat v praxi. Je nutné zároveň připomenout že ne každý stát v EU je zároveň členem Eurozóny a současný rámec bankovní unie vytváří fakticky tři kategorie států:

- státy které jsou členy Eurozóny – tyto mají povinnost účastnit se bankovní unie bez výjimek;

- státy které nejsou členy Eurozóny ale dobrovolně se připojí k bankovní unii – zde vzniká jasná disproporce mezi tím že takové státy se sice budou bankovní unie účastnit, ale zároveň nebudou začleněny do struktury eurozóny
- a nakonec státy které také nejsou členy Eurozóny, ale k bankovní unii se nepřipojí – takových států by se sice závazky vyplývající z bankovní unie neměly dotknout, nicméně v případě že na jejich trhu bude působit bankovní subjekt ze státu podléhající bankovní unii, je možné že dosahy bankovní unie zasáhnou i takový stát.

Vzájemná interakce mezi uvedenými typy států není doposud zcela zřejmá, i k faktu, že řada států stojící mimo společnou měnu Euro se již nyní snaží o omezení vlivu bankovní unie na svůj trh, často s poukazem na to, že jejich bankovní segment je specifický a není tedy pro něj aplikace stejných pravidel vhodná a ani přínosná. Taková argumentace je jistě postavena na racionálním základě, ale lze v něm podle mého názoru spatřovat i snahu o omezení vlivu evropských institucí na chod národních ekonomik. Klasickým příkladem je například Velká Británie, kde se dokonce objevují tendence po vystoupení z celé EU. Podle mého názoru však takové kroky, nebo alespoň záměry či úvahy jdou proti myšlence evropské integrace, která se naopak snaží potlačit různá národní specifika a odlišnosti a přinést společná pravidla pro všechny.

Z toho vyplývající závěr je ten, že otázka vzniku, fungování a rozsahu činnosti bankovní unie je otázkou nejen ekonomickou, tedy jak nastavit jednotlivá pravidla a jejich rozsah tak aby dosáhli zamýšleného cíle, ale zároveň a možná především se jedná o otázku politickou.

4.3 Dopady změn v regulaci na prostředí v České republice

Česká republika jako členský stát EU, ale zároveň nečlenský stát eurozóny, nemá povinnost přijmout závazky které vyplývají z Bankovní unie, nicméně i bez jejich přijetí se důsledky vyplývající z existence a fungování Bankovní unie v jiných

členských státech projeví i u nás. Míra tohoto vlivu v současnosti ještě zcela známa, nicméně již se objevují názory a postoje určitých osob týkající se významu těchto změn. Je nutné dodat, že tyto názory jsou často prezentovány osobami zastávajícími významné funkce v ČNB, a není často úplně zřejmé zda se jedná o jejich osobní názor na situaci, anebo se jedná o názor prezentovaný přímo ČNB. Není těžké si nevšimnout faktu, že celá bankovní rada ČNB jako vrcholného orgánu této instituce byla jmenována bývalým prezidentem Václavem Klausem, který jak je známo zastával a zastává tzv. euro skeptické postoje, vyznačující se mimo jiné negativním názorem na Evropskou integraci v dnešní podobě. A tak je pravděpodobné že i výběr členů bankovní rady byl tímto přístupem ovlivněn a současní členové pocházejí ze stejného názorového tábora. Tento fakt by pak znamenal, že názory na bankovní unii kterými se prezentují jsou touto doktrínou ovlivněny a spíše proto přinášejí pohled mající k bankovní unii přinejmenším rezervovanější přístup.

Kritické názory ČNB na fungování bankovní unie lze nalézt například v publikaci s názvem Bankovní unie „One Size Fits All?“⁶² viceguvernéra ČNB Vladimíra Tomšíka. Závěry ke kterým autor dospěl, je možné shrnout do následujících bodů:

- dojde k narušení stability a zdraví jednotlivých bank působících v ČR z důvodu nadřazení principu skupinového zájmu nad zájmy jednotlivých bank, což se týká i dohledu který by byl případně vykonáván z pozice ECB nebo i národního regulátora v zájmu společném celé bankovní unii;
- zapojení systému národního pojištění vkladů do řešení problémů jiných států;
- narušení fungujícího dohledu ČNB, je tím míněn fakt že ČNB jako dohledový orgán funguje zatím bez problémů a nedošlo k zapojení veřejných zdrojů do řešení problémů bank;

---

⁶²http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20121029_cep.pdf

- omezení vlivu národní legislativy na tvorbu pravidel pro finanční sektor
- a nerovné zacházení, kdy dojde k trvalé veřejné podpoře institucí na které bude bankovní unie dopadat.

Celkový závěr z této publikace je de facto shrnut na straně 18, kde je uvedeno: „ČR musí být součástí diskuze o bankovní unii, třebaže ČNB nespátřuje žádný přesvědčivý důvod pro účast ČR na jednotlivých prvních bankovní unie (o nás bez nás).“

Podobně se vyjadřuje i další člen bankovní rady Mojmir Hampl⁶³. I on spatřuje největší nedostatky v omezení vlivu ČNB při dohledu nad bankovním trhem, nedostatky spojené se zapojením do sanace bank které přímo neohrožují bankovní trh v ČR. A také předpokládaný převod zahraničních bank působících v ČR prostřednictvím dceřiných společností (které plně podléhají dohledu ČNB) na pobočky těchto zahraničních bank, což by znamenalo přenesení dohledu na dohledové orgány mateřské společnosti a prakticky úplnou ztrátu kontroly ze strany českého dohledu.

Je tedy možno říci, že na zapojení ČR do struktur bankovní unie je nahlíženo odbornými kruhy poměrně negativně, a že tento zřejmě není motivován je z důvodů odborných, ale také politických. Takové politické postoje se však budou těžko prokazovat a při praktické neexistenci alternativního odborného postoje, jsou takové názory přijímány jako věcné.

---

⁶³HAMPL, Mojmir. Bankovní unie a ČR. [online]. [cit. 2013-04-23]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/hامل_20130404_lipnice.pdf

5. Problematika právní regulace družstevních záložen

Existence družstevních záložen (spořitelních družstev) není českým specifíkem, můžeme se s ním setkat v celé řadě zemí světa. Světové sdružení družstevních záložen (World Council of Credit Unions) je obecně definuje jako „nezisková finanční družstva která jsou vlastněná svými členy a poskytují jim vkladové, úvěrové a jiné finanční služby“⁶⁴. Mohou nabývat různou právní podobu, například v podobě družstva⁶⁵ případně akciové společnosti, nebo společnosti s ručením omezených⁶⁶. Družstevní záložny tedy mohou poskytovat podobné spektrum služeb jako klasické komerční banky, i když jsou otevřeny pouze pro své členy a jejich hospodářský význam není v porovnání s bankami nijak velký. V jistém ohledu by se dalo hovořit o určité duplicitě klasického univerzálního bankovníctví, i když důvody pro jejich existenci jsou spatřovány v tom, že družstevní záložny poskytují služby drobným živnostníkům a osobám nedisponujícím velkým objemem kapitálu, kteří nejsou příliš lukrativní pro klasické instituce a směřují tak k vyplnění jisté mezery na trhu.

Důvodem proč jsou zařazeny v této práci která se věnuje bankovníctví je zřejmá spojitost s bankovním sektorem, jak předmětem vykonávané činnosti, tak právní regulací. Rozsah poskytovaných služeb není tak široký jako u klasických bank, ale nabídka depozitních a úvěrových produktů je prakticky shodná. Povinnost stát se členem družstva a nutnost složit členský vklad, je často fakticky obcházena tím, že členem družstva se může na počkání stát prakticky kdokoliv, kdo projeví zájem o nabízení produkty a členský vklad bývá v řadě případů ve výši jedné koruny. Evropská legislativa na činnost družstevních záložen pohlíží podobně jako na činnost bank a zahrnuje je pod společný pojem úvěrová instituce⁶⁷. Stejně tak se na ně aplikují stejné požadavky obezřetného podnikání finanční instituce Basel III. Společný dohledový

⁶⁴<http://www.woccu.org/about/credunion/>

⁶⁵ Příklad České republiky

⁶⁶ Obou posledních podob může nabít družstevní záložna v Německu.

⁶⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26.června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky a o změně nařízení (EU) č. 648/2012

orgán⁶⁸ kterým je ČNB si ji tohoto faktu také vědom a na svých internetových stránkách mimo jiné uvádí: „Družstevní záložny se liší od bank právní formou (družstevní záložna může být založena pouze ve formě družstva), výší požadovaného základního kapitálu (35 mil. Kč oproti 500 mil. Kč u bank) a okruhem klientů, pro které je družstevní záložna oprávněna vykonávat činnosti (pouze pro členy). V ostatním, zejména pokud jde o pravidla obezřetného podnikání, platí na družstevní záložny v zásadě stejné požadavky jako pro banky.“⁶⁹.

5.1 Historické souvislosti

Historie družstevnictví v současné České republice je spojená s druhou polovinou 19. století, kdy vznikali různá družstva výrobního a spotřebního charakteru. V této době se projevil určitý nedostatek vhodných bankovních služeb pro drobné živnostníky a maloročníky, kteří potřebovali získávat pro svoje aktivity kapitál ve výši která nebyla pro banky zajímavou. Proto začala vznikat i družstva finančního charakteru, kterým se po vzoru svého propagátora Františka Cyrila Kampelíka začalo říkat kampeličky. Od té doby se sektor družstevních záložen dynamicky rozvíjel, nicméně po roce 1948, vlivem politických změn, došlo k jeho zániku. Novodobá historie se začíná psát roku 1995, kdy byl přijat Zákon o spořitelních a úvěrových družstvech⁷⁰ s účinností od 1. ledna 1996. Vznikl zejména ze snahy o jistou reminiscenci úspěchu tehdejších kampeliček, ovšem bez ohledu na jiné poměry které po tak dlouhé přestávce na trhu panovaly. V novodobé historii již banky začali nabízet své služby všem segmentům trhu a tedy i malých živnostníkům a drobným střadatelům a proto již družstevní záložny přestávali plnit svou původní úlohu⁷¹. Museli se zaměřit na konkurenci klasických bank a nabízet produkty které přinášeli vyšší zhodnocení finančních prostředků a zároveň i větší ochotu financovat rizikovější projekty. Zároveň díky jisté benevolenci tehdejší legislativy pro zakládání a fungování družstevních

---

⁶⁸Společným pro banky a družstevní záložny

⁶⁹https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_instituce/

⁷⁰Zákon č. 87/1995 o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

⁷¹Tedy zaměření na subjekty pod rozlišovacími schopnostmi bank

záložen a nedostatečnému dohledu tehdejšího regulátora v podobě Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami, docházelo jednak k masivnímu rozvoji, ale i k velkému počtu krachů těchto finančních subjektů. Vývoj kulminoval zhruba v roce 2000, když z trhu zmizela prakticky polovina všech záložen které vznikli do té doby.

Nedostatky tehdejší právní úpravy je možné spolu s Dvořákem⁷² spatřovat v tom, že:

- k založení družstevní záložny nebylo potřeba žádného povolení, stačilo pouze oznámit tuto skutečnost dohledovému orgánu – Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami⁷³. Tato skutečnost vedla k tomu, že nebyla zajištěna dostatečná odborná ani morální kvalifikace k řízení záložny;
- záložny byly omezeny v možnostech investování svých prostředků z důvodu omezení rizikovosti takových operací⁷⁴, nicméně nebyly nijak omezeny v zakládání dceřiných společností které již taková omezení stanoveny neměly. Lze to spatřovat jako jasné opomenutí zákonodárce, který nebyl schopen domyslet všechny důsledky;
- dohled na záložnami byl nedostatečný. Zvláštní instituce která byla k tomuto účelu ustavena, Úřad pro dohled nad družstevními záložnami⁷⁵, vznikla až se zpožděním po účinnosti zákona o družstevních záložnách a tedy začal fungovat v době kdy již na trhu některé záložny fungovaly. Byl také nedostatečně personálně vybaven, což mohlo být způsobeno tím, že prostě nebyl dostatek kvalifikovaných odborníků na tuto problematiku. Úřad mohl uplatňovat různé sankční mechanismy, ale jeho schopnost preventivního a tedy účinnějšího

---

⁷²DVOŘÁK, Petr. Analýza příčin krize českého družstevního bankovníctví. [online]. [cit. 2014-01-08]. Dostupné z: <http://nb.vse.cz/kbp/TEXT/Grant_krize_2a.pdf

⁷³§ 27 odst. 2 písm a) tehdejšího (účinného k 1. lednu 1996) znění zákona č. 87/1995 Sb, o úvěrových a spořitelních družstvech, kde se hovoří o tom že Úřad: „*Úřad při výkonu dohledu eviduje založení družstevní záložny a vydává o tom družstevní záložně doklad*“

⁷⁴Například dle § 3 odst. 2 písm. c) stejného zákona byly záložny oprávněny „*nabývat státní dluhopisy a komunální obligace a hypotéční zástavní listy; jiné cenné papíry nesmí družstevní záložna nabývat*“

⁷⁵Byl ustaven v zákoně č. 87/1995 Sb.,

zásahu byla značně omezená. Zároveň byl úřad financován z příspěvků družstevních záložen, takže se de facto stal na nich závislým. Tyto všechny faktory způsobili značné omezení akceschopnosti úřadu, fungoval v novém vznikajícím segmentu, bez zkušeností a s nedostatečnou personální základnou;

- neexistence obezřetnostních pravidel která mají zajistit stabilitu finanční instituce a zajistit tak ochranu vkladatelů. V době vzniku nebyla žádná taková pravidla nastavena, došlo k tomu až v průběhu roku 2001;
- fond pojištění vkladů sloužící k náhradě vkladů v případě úpadku družstevní záložny, byl nastaven analogicky jako u bank. Existovaly ovšem rozdíly v plnění do takového fondu. Záložnám byly stanoveny nižší poplatky než běžným bankám a tedy docházelo k nedostatečnému naplnění zdrojů fondu. V povědomí veřejnosti bylo možná i cíleně udržováno, že zajištění je na stejné úrovni jako u bank, což vedlo ke snížení ostražitosti klientů, kteří byli touto premisou vedeni.

Všechny tyto legislativní a regulatorní problémy sehráli podle mého názoru klíčovou úlohu při krizi družstevních záložen. Pozoruhodné je zejména to, že na řadu těchto problémů bylo upozorňováno i v době schvalování zákona, ale tehdejší zákonodárci na to zřejmě nebrali zřetel.

Reakcí na krizi segmentu bylo přijetí několika významných novel. První byla novela č. 100/2000 Sb., která zavedla povolovací režim pro vznik záložny⁷⁶, provedla navýšení minimálního kapitálu a stanovila povinnost auditované účetní závěrky. Rovněž byla zavedena uhrazovací povinnost členů družstva v případě ztráty a zaveden požadavek odborné způsobilosti členů družstevních orgánů.

Druhou významnou novelou byl zákon č. 280/2004 Sb., který již byl harmonizován s právem EU. Tato novela dále zpřísnila režim fungování záložen, z

⁷⁶Povolení vydává dohledový orgán

nichž nejvýznamnější je skokové zvýšení základního kapitálu z 500.000,- na 35.000.000,- Kč. K dalšímu zlepšení podmínek došlo v roce 2006, kdy přešel dohled na družstevními záložnami na ČNB.

5.2 Aktuální situace

Proces započatý rokem 2000 směřoval zejména vlivem přibližování země Evropské unii k přijímání zákonů a jiných právních předpisů které měli za cíl zlepšit fungování a hlavně stabilitu segmentu družstevních záložen. Nejvíce ke stabilizaci pravděpodobně přispělo nařízení zákona o navýšení minimálního základního kapitálu na 35 milionu korun, které samo o sobě eliminovalo značný počet malých záložen, u kterých je největší riziko potencionálních problémů. Přenesení dohledu na ČNB zase znamenat kvalitativní posud v úrovni dohledu na činností záložen. Novým trendem se objevila snaha záložen na transformaci do podoby banky, což se zatím podařilo Fio družstevní záložně⁷⁷ a řada z nich o tom uvažuje⁷⁸ Za tohoto stavu se segment záložen stabilizoval a ještě k polovině roku 2013 bylo evidováno 13 družstevních záložen poskytujících své služby.

Nicméně v právě v průběhu roku 2013 se začali objevovat zprávy o problémech hned dvou záložen, které se řadili objemem aktiv k těch největším⁷⁹. Tato situace vyvolala zejména mezi členy těchto družstev vlnu zděšení a kritiky, jednak směřovanou na orgány činné v trestním řízení, které se v této věci také angažovali, na ČNB jako na orgán dohledu a i na samotné družstevní záložny, která nedostatečně informovali o vzniklé situaci a o bagatelizovali jí. Tento stav začal nápadně připomínat situaci devadesátých let, kdy docházelo k podobným událostem. Situace vyústila v odebrání licencí obou subjektům. MSD ke dni 18. prosince 2013 a WPS capital, spořitelní

---

⁷⁷V roce 2010 se přeměnila na Fio bank, a.s.

⁷⁸Moravský peněžní ústav nebo

⁷⁹Bylo to Metropolitní spořitelní družstvo a WPG capital, spořitelní družstvo

družstvu k 24. červnu 2014. Důvodu které k tomu ČNB vedli byli podobné⁸⁰⁸¹, dají se shrnout do:

- záložny nedostatečně prověřovali žadatel o úvěry a projekty na které byly úvěry žádány;
- poskytování úvěru stále stejnému okruhu osob, které byli v řadě případů spřízněny s vedením záložen;
- poruší zásad angažovanosti, kdy objem úvěrů vůči jednomu subjektu překročil stanovenou hranici
- a skryté obchodování s takovými instrumenty ke kterým nemají sami záložny oprávnění (směnky u WPS).

Na rozdíl od devadesátých let zasáhl dohledový orgán podle všeho mnohem rázněji a včas, tak aby nedošlo ještě k větším škodám. Jako reakce na tuto situaci došlo k přípravě novely ZDZ, která má za cíl znovu zpřísnit pravidla pro fungování záložen. Je třeba však dodat, že novela byla připravována již od roku 2013 a o její potřebě se vyjadřovala už tehdy ČNB⁸². Novela která byla schválena vládou dne 13. srpna 2014 zavádí:

- stanovení horního limitu velikosti bilanční sumy družstevní záložny a skupiny více družstevních záložen ve výši 5 mld. Kč – tento požadavek má za cíl omezit velikost záložen, tak aby nedosahovali velikosti menších bank a plnili tak účely ke kterým byly založeny;

---

⁸⁰V případě MSD: Česká národní banka. Rozhodnutí o rozkladu. [online]. [cit. 8. 1. 2014]. Dostupné z: <<http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi/c1-61527110-z-kampelicky-msd-podezrele-mizely-stovky-milionu>

⁸¹V případě WPD capital: https://www.cnb.cz/cs/faq/metropolitni_sporitelni_druzstvo.html

⁸²https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_130903_hn.html

- umožnění transformace na banku - dříve se družstevní záložna mohla transformovat na banku pomocí metody skokové přeměny, kdy její podstatou bylo umožnění změny právní formy na akciovou společnost, a to v případě, kdy ČNB udělila souhlas k takové přeměně a současně rozhodla o udělení bankovní licence. V tomto případě mj. musela být také splněna minimální výše základního kapitálu. To ovšem může představovat problém pro ty DZ, které mají ambici transformovat se na banku, splňují ostatní požadavky, ale nemají požadovaný základní kapitál. Nově by tedy k podání získání bankovní licence postačovala snížená výše základního kapitálu, a to 5 mil. EUR. Veškeré další požadavky na udělení bankovní licence zůstávají v platnosti;
- navýšení povinné úrovně rizikového fondu – limit je stanoven na 30% souhrnu nesplacených úvěrů a záruk
- a stanovení minimální výše členského vkladu – minimální výše vkladu je stanovena na 1.000,- Kč a je stanovována jako kombinace absolutní částky a procentní výše z depozit. Novela také zavádí omezení výše úročených depozit jednoho člena u dané družstevní záložny na desetinásobek souhrnné výše základního členského vkladu a dalšího členského vkladu.

Tato novela tedy dále zpřísňuje a zpřehledňuje činnosti družstevních záložen, tak aby jednalo o subjekty které nejsou velké a jsou skutečně nastaveny k fungování na členském principu.

5.3 Zhodnocení

Z výše uvedeného je zřejmé, že segment družstevních záložen potřebuje ještě projít další vlnou změn, které by je jednak měli přiblížit regulaci klasických bank a zároveň je omezit ve velikosti tak, aby plnili úlohy jakéhosi doplňku trhu. Současná nová krize oboru se dá chápat nejenom jako krize finančního, ale také existenčního

charakteru, bojuje se o další směřování či vůbec přežití tohoto segmentu. Snaha poskytovat lépe úročené depozitní produkty, nebo dosažitelnější úvěry, což by měla být doména záložen, se ukazuje jako nedostatečná pro získávání nových klientů. Krize devadesátých let a teď i ta současná vedli k diskreditaci záložen, jako bezpečného zdroje uložení peněz. Podle mého názoru není cestou jenom další zpřísnění pravidel pro fungování, jelikož to samo o sobě nemůže přinést nové finanční zdroje do segmentu. Cestou by mohlo být buď úzká specializace, například v podobě služeb pro různé skupiny obyvatel, nebo propojení s jinými typem nabízených služeb.

Závěr

Otázka míry a dynamiky regulace bankovního sektoru je téma které se ukazuje být stále živé a důležité. Hledání vyváženého stavu který na jednu stranu zajistí bezpečnost a stabilitu sektoru a na druhou nezpůsobí svými zásahy omezení, eventuálně i nefunkčnost tržního prostředí, je možné připodobnit vkládáním pomyslných zrníček na misky vah. Například otázku oddělení, nebo spojení komerčního a investičního bankovníctví z pohledu právní regulace, není možné podle mého názoru definitivně vyřešit s tím, že by bylo možné jeden z těchto přístupů označit za lepší. Záleží totiž nejenom na právní úpravě samotné, ale také a někdy především na reálném fungování takového systému v praxi. Není možné totiž při tvorbě norem postihnout všechny eventuální problémy a nástroje na jejich řešení. Rozhoduje také obecná morální rovina bankovních služeb, etika podnikání, snaha vyjít vstříc klientům a podobné, v konkrétní podobě seznatelné, avšak obecně obtížně definovatelné podobě. Tato je tvořena určitou úrovní kultury a vyspělosti dané společnosti, bez ohledu na pravidla přijatá v podobě zákonů a jiných norem.

Nicméně i přes jistou omezenost dosahu legislativy, regulatorních zásahů spíše přibývá, což je spojeno s tím, jak se vynořují nové možnosti a nová rizika z nich vyplývající. Spektrum těchto možností je ovšem tak široké, že regulace často vlivem zachování jisté procedury pro její přijetí, přichází až s určitým zpožděním. Takový přístup je vidět u postupů při řešení světové finanční krize, kdy jsou přijímaná opatření velmi důkladná a se širokým záběrem. Je nutno ovšem podotknout, že přicházejí až poté, co krize ukázala slabá místa finančního systému a reagují tak na problémy, které již škody způsobily, bez záruky toho, že ochrání i před riziky teprve vznikajícími. Tento závěr však nemá znamenat popření významu regulace, a to ještě v tak významné oblasti jako je finanční sektor. Má jenom ukázat na jistou omezenost a závislost na předvídatosti zákonodárců při tvorbě legislativy a hlavně na zřejmou nedokonalost právní regulace, která sice může přinést teoretická pravidla pro bezpečnost a stabilitu

systemu, nikoli jejich praktickou aplikaci, kdy při dosažení očekávaných cílů, je třeba ještě jiných skutečností, než těch uvedených v zákoně.

Aktuální změny Evropské legislativy v oblasti regulace bankovního sektoru lze hodnotit jako přelomové, protože přesouvají část výkon některých činností z národní úrovně, na úroveň nadnárodní a tedy společnou a jednotnou pro všechny členské státy. Takovou vývojovou cestu lze hodnotit kladně, protože vlivem přeshraničního dosahu poskytování služeb v oblasti bankovníctví, by fragmentovaná úprava národního charakteru byla zdrojem problémů jak ve výkladu jednotlivých pojmů, tak obecně v celkovém přístupu k činnosti takových subjektů. Nicméně nelze si nepovšimnout faktu, že ačkoliv integrace poskytování služeb bankovního typu, byla zahájena už v předešlé éře, tak hlavním impulzem k provedení významnějších změn, byla finanční krize posledních let. Je možné se domnívat, že bez takového faktoru by změny přicházeli mnohem pomaleji a řada z nich by nebyla akceptovatelná vládami jednotlivých států které se podílejí na jejich přijetí.

Kromě těchto řečneme společných procesů na nadnárodní úrovni, se objevují i lokální problémy, mající „pouze“ národní charakter a za jejich řešení jsou tak odpovědny pouze národní vlády. Dopady těchto lokálních problémů však není možná brát v žádném případě na lehkou váhu, protože způsoblost k ohrožení finančních prostředků klientů je přinejmenším stejná. V našem prostředí se jedná o segment družstevních záložen, které v současnosti procházejí další vlnou krize a razance přijatých opatření by měla být proto stejná jako v případě bankovní unie.

Bankovníctví je velmi dynamickým sektorem hospodářství a jeho význam časem spíše vzrůstá. Legislativní změny pak nemůžou zůstat pozadu a musí se z touto dynamikou vyrovnávat. Jako úspěšné pak bude toto snažení v budoucnu je pak velkou otázkou a současně výzvou pro zákonodárce. Ideálem takového snažení by pak měla být snaha o přijímání takových právních předpisů různé právní síly, které dokáží reagovat na takové problémy které již vnikli, ale hlavně na problémy které by mohla bankovní

realita přinést a tím je vlastně potlačit ještě před jejich vznikem. Takový výsledek je samozřejmě stěží očekávatelný v plném rozsahu, ale snahou by mělo být co nejvíce se k němu přiblížit.

Seznam zkratk

ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
USA	Spojené státy americké
ECB	Evropská centrální banka
DZ	Družstevní záložna

Použitá literatura

Monografie a Periodika:

BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7

POLOUČEK S. a kol. *Bankovnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-462-7

REVENDA, Z., *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 4. vyd. Praha: Management Press, 2005. ISBN 978-80-7261-132-4

DVOŘÁK, P. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3 přepracované vydání. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-515-X

MUSÍLEK, Petr. *Finanční trhy a investiční bankovnictví*. 1. vyd. Praha : ETC publishing, 1999.

JÍLEK, Josef. *Finanční trhy a investování*. 1. Praha : Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-1653-4.

KOTÁSEK, J., POKORNÁ, J., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. ISBN 80-7179-855-X

Revenda Z., Mandel M., Kodera J., Musílek P., Dvořák P., Brada J. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*, 4. vydání. Praha : Management Press, 2005, s. 634, ISBN 80-7261-031-7

JENNINGS, Mike. *MiFID: Pravidla jednání ve vztahu k zákazníkům*. *Bankovnictví*. Praha: Economia, 2007, roč. 2007, č. 1. ISSN 1212-42

Elektronické zdroje:

Evropská centrální banka: *Bankovní dohled - Jednotný mechanismus dohledu*. [on-line] [cit. 2014-08-30] Dostupný na WWW:

<<http://www.ecb.europa.eu/ssm/html/index.cs.html>>

Ministerstvo financí ČR : *Novela zákona o družstevních záložnách posílí ochranu jejich klientů*. [on-line] [cit. 2014-08-30] Dostupný na WWW:

<<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/novela-zakona-o-druzstevnich-zaloznach-p-18317>>

Ministerstvo financí ČR – Projekt zavedení eura: *Bankovní unie*. [on-line] [cit. 2014-08-30] Dostupný na WWW:

<<http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/bankovni-unie>>

Právní předpisy:

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/ 2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 303/2010 Sb. o podrobnější úpravě některých pravidel při poskytování investičních služeb.

Zákon č. 87/1995 o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a jejím výkonu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů

Jiné zdroje:

Evropská centrální banka	www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.cs.html
Česká národní banka	www.cnb.cz

ABSTRAKT

Tato práce se věnuje otázkám související s právní regulací investičního a komerčního bankovníctví. Nejdříve je popsán obecný model fungování bank v ekonomice, jehož význam je nutný k pochopení základních souvislostí. Detailněji jsou pak popsány různé kategorie bankovníctví, zejména dělení na komerční a investiční bankovníctví a základní modely jejich právní úpravy. Dále je popsána historie a současnost bankovníctví v České republice, druhy bank na něm působící, právní předpisy různé úrovně, kterými je bankovníctví regulováno. Specificky je popsána kategorie investičního bankovníctví na našem trhu, druhy služeb které jsou jím představovány a zejména rovina práva EU která do něj zasahuje. Následně je popsána aktuální otázka regulace bankovníctví, která byla nastolena finanční krizí a která ukázala slabiny dosavadní úpravy. Jsou představeny hlavní proudy revize regulace finančních trhů, zejména projekt bankovní unie, který přináší v některých oblastech faktickou revoluci přístupu a převádí řadu klíčových činností na centrální instituce. Současně je zahrnut náhled na dopady které tyto změny budou mít na bankovní prostředí v ČR. Poslední kapitola řeší aktuální otázky segmentu družstevních záložen na českém trhu, které nejsou sice bankami, ale můžeme je pro značnou podobnost jak regulace, tak dohledu za část segmentu bankovníctví považovat. Dřívější nestabilita tohoto segmentu se v poslední době znovu objevila a vyvolala řadu otázek na které se snaží práce, aspon v základní podobě odpovědět.

SUMMARY

This thesis is dedicated to the Financial Law, namely to a special part of this branch of law - Banking Law, with a special focus on legal aspects of commercial and investment banking. It concentrates on the specifics of the universal banking system in relation to the system of the Czech Republic.

Chapter 1 deals with the general terms and concepts of the bank regulation, namely on the model of universal banking model, segmented banking model and hybrid banking model, presentation of different types of banks and/or other financial institutions, various types of bank systems and shows the difference in the concept of banking systems, and description of basic parts of commercial and investment banking and its models of regulations.

Chapter 2 describes the banking system of the Czech Republic, its history, situation on the market, types of banking institutions on the markets and detail description of bank regulations on European and national level.

Chapter 3 looks in detail on a model of investment banking in the market of the Czech Republic, its history and regulations on European level, namely MiFID I. and MiFID II. Regulations and description of legal framework of providing investing services in the Czech Republic.

Chapter 4 describes the actual legal problems of bank regulations after the financial crisis which brings a new point of view for the financial sector, describes the new project of Banking Union with its model of four pillars, with its revolutionary changes of the bank sector and its

impact to the market of the Czech Republic and attitude of experts in relation with this changes.

Chapter 5 discusses current problematic issues related to Credit unions in the market of the Czech Republic as a specific institutions of banking system, the history and current problems of this sector, actual and future legislations and perspective of he Credit unions sector.

Klíčová slova / Key Words

Komerční bankovníctví / Commercial banking

Investiční bankovníctví / Investment banking

Bankovní unie / Banking union

